

UČITELJICA NA DEŽELI X.

(Konec).

Pa ko bi hoteli naštevati potrebe, ki jih imajo ženske, a moški ne? Učitelj, recimo, nima družbe v vasi, ali se sploh hoče nekoliko razvedriti. Vzame palico in hajd! peš obiskat svojega kolego. Kaj pa učiteljica? Res gre lahko tudi ona peš, ali vendar bi vzela voz bolj za potrebo nego nje moški kolega. Na poti jo ujame dež, — z dežnikom in brez dežnika pokvari si obleko. In pa koliko drugih potreb ima ženska, kojih moški nima! Sicer pa, če potrebuje več ali manj, to ne bi smelo brigati nikogar. Istina je, da učiteljica ima isto izobrazbo, iste izpite, isto delo, po vrh pa še ženska ročna dela, in manjšo plačo! In to iz edinega vzroka, ker je ženska.

Poglejmo privatno življenje učiteljice! Mlada učiteljica nima toliko, da bi si ustanovila lastno gospodinjstvo. Če nima stanovanja v naravi, da tam životari, kakor ve in more, si najraje dobi hrano in stanovanje v kaki družini, kajti to jo stane še najmanj. Dokler ji živijo stariši, komaj čaka praznikov in počitnic, in če je blizu, še celo nedelj in četrtkov, da steče domov. No to še ni tako hudo. Zdi se ji še celo nekako nadaljevanje njenega veselega dijaškega življenja, kajti nje resnični dom ni tam, kjer učitelj, temveč doma pri stariših. Ali so pa vse mlade učiteljice tako srečne, da imajo stariše žive? Ali so vse mlade učiteljice tako srečne, da imajo ljubeče stariše v dobrem gmotnem položaju, da hočejo in morejo skrbeti za hčerino udobnost? Ali so vse mlade učiteljice tako srečne, da dobe službe blizu doma?

Žal, mnogo mladih učiteljic mora že zgodaj okušati bridki sad osamelosti. Druge pa ga okušajo pozneje, ko zgube ljubeče stariše, ko zgube dom. Tedaj učiteljica nima drugega doma kakor tam, kjer učitelj, kjer je nastanjena. Stanuje n. pr. v kaki družini. Kaj ji je družina! To velja pri njih, kar plača. Ako stanuje v boljši hiši, gledajo jo od zgoraj navzdol. Stanuje-li v kaki slabši hiši, gotovo ji manjka družbe in marsikakih ugodnosti. Na vsak način je privezana na družino, v koji stanuje. Samosvoja ni, čuti se odvisno v svojem zasebnem življenju. In bodi si družina še tako dobra, ona se ne čuti srečne, morda pač par let, toda misel: ves čas svojega življenja bodem morala prisedati k tuji mizi ter spati v tuji postelji, greni ji življenje. — Kaj pa še le, če se nameri na slabe ljudi, kjer je vsakovrstnih spletk, kjer presoajo vsako besedo, vsako dejanje po svoje! V mestih si v takih slučajih morda lahko prebere, a na deželi? Bog si ga vedi, kaj bi lahko nastalo, ko bi si hotela prebrati, in pa prvo vprašanje je, če si sploh ima kam prebrati. — Nič boljše ni za one, koje imajo stanovanja v šolskih poslopih. Kaj vse lahko nastane, kjer je skupni uhod, skupne stopnice, kjer se sliši ropot iz enega stanovanja v drugo, to ve le, kdor je poskusil. Kjer je gospodar in najemnik pod eno in isto streho, potrpi gospodar radi plačila, najemnik pa nekako spoštuje gospodarja, posebno, če mu ugaja stanovanje. Kjer je več najemnikov pod eno streho, čutijo se jednake. A pri učiteljici in voditelju ni ne prvo, ne drugo. Voditelj hoče imeti vse pravice, in gorje učiteljici, če se ne zaveda svoje nejednakopravnosti in če nima daru potrpežli-

vosti! Bati se ji je zlih posledic. — Kjer si pa učiteljica najme sama svoje stanovanje ter ima sama svoje gospodinjstvo, tam je pač najmanj odvisna od drugih. Ali le malokateri se to posreči. Kjer je stanovanje v šolskem poslopju na razpolago, ne dobi stanarine; prisiljena je torej stanovati v šolskem poslopju. Drugič, v mnogih vaseh ni dobiti primerne stanovanja. Bog, da si dobi kako sobo v družini! In tretjič, lastno gospodinjstvo stane mnogo. Po mnogih krajih ne zadostuje učiteljčina plača za tak luksus. Ko bi bile učiteljice v gmotnem obziru jednakopravne z moškimi kolegi, bi morda vendar lahko sanjarile o lastnem gospodinjstvu. To naj bi premislili vsi oni, koji trde, da ženska rabi manj nego moški. Gotovo, priprosta ženica, koja si sama skuha, sama opere, sama opravi, sama prinese vode, drv in živeža, nekoliko iz prodajalnice, nekoliko od dobrih ljudi, h kojim hodi na razvedrovanje, ne rabi mnogo. Tu semkaj z vami, ki trdite, da ena sama ženska porabi malo! A učiteljica ima druge dolžnosti, in tem dolžnostim mora žrtvovati čas, kajti iz šole pride duševno in telesno izmučena. V prvi vrsti ji je tedaj skrbeti za počitek in primerno razvedrilo, da si ohrani čil duh in zdravo telo. Skrbeti pa mora tudi za nadaljno izobrazbo, kajti na deželi posebno ženski ni mogoče tega pridobivati v družbah, v zabavnih večerih, v gledališčih itd. Vse to si zamore pridobivati le s čitanjem, da ne zaostaja za duhom časa. Ne ostaja jej torej časa za najmanjša hišna opravila, če noče žrtvovati zdravja in lastne izobrazbe. Prisiljena je, vzdržavati drugo osebo za gospodinjstvo in hišna opravila. A ta oseba sama pa stane gotovo dvakrat toliko kakor zgoraj omenjena ženica. Kaj pa sedaj še le učiteljica sama! Nočem pretiravati, denem jo v vrsto s služabnico, torej obe skupaj štirikrat toliko kakor zgornja ženica. Če bi torej priprosti ženski zadostovala ena krona, učiteljica bi jih morala imeti

štiri, brez knjig, časnikov, razvedril in brez pomaganja svojcem. To vse skup denimo po 2 kroni, skupno torej 6 kron. Ako bi torej hotela biti učiteljica samosvoja ter živeti paralelno s priprosto ženico, potrositi bi morala šest kron na dan! In kje ima učiteljica toliko? Priletne učiteljice, da, a to le v nekaterih krajih. Drugod pa komaj da pride prileten učitelj do take plače.

Če že učitelj nima toliko plače, da bi zadostovalo najbolj skromnim potrebam učiteljice, ne vem zakaj bi imela učiteljica le osemdeset odstotkov učiteljeve plače. Če se kje godi krivica ženskam, se godi v gmotnem obziru učiteljicam gotovo ena največjih krivic.

Človek velja kar plača. Kak ugled ima učiteljica na deželi, kjer je kolikanj inteligence in kolikanj ljudi v dobrih gmotnih razmerah? Ako si je znala pridobiti spoštovanje ljudstva, ljubijo in spoštujejo jo kot učiteljico, ali kot človeka gledajo jo od zgoraj navzdol. Ni li žalostno za človeka, ki se vidi preziranega radi uboštva? Si pa zamore učiteljica zboljšati svoj gmotni položaj? Ako slučajno ne dobi kakih instrukcij, kojim mora žrtvovati čas in s tem veči del zdravje in morda še celo življenje, ne vem s čim bi si nekoliko zboljšala svoj gmotni položaj. Ona ne more torej nikakor živeti življenja omikanega, svobodnega človeka, temveč prisiljena je prisedati k tuji mizi, ali pa životariti sama za se brez pomočnice za hišina opravila. Sama si mora v skromnem stanovanju kuhati, pomivati, spravljati, šivati ter sploh opravljati vsa hišna opravila. Bog, da si zamore najeti majhno deklico ali staro ženico, da jej prinese vode ter živeža iz prodajalnice. Da ni v takih slučajih kosilo redno, to se razume samo ob sebi, kajti med dopoldanskim in popoldanskim podukom si ne more pripraviti kaj tečnega in zdravega. A prvo vprašanje je, če si sploh zamore kupiti zdravo in tečno hrano. Tu

manjka torej časa in denarja. Primorana je torej jesti mrzle ali pogrete, prestane jedi od prešnjega večera, ali si pa v naglici kaj sprazniti. Učitelji, ki pridete o poludne domov, pa ne najdete še kosila pripravljenega, vi se jezite nad vašo soprogo, očitata ji morda, da ne ve, kaj je šola, kaj je trud itd. A vaša koleginja mora vsa utrujena še le ogenj zanetiti, da si v naglici kaj pógreje. Kaj pravite k temu? Ali ni ona tudi človek z enakimi pravicami do življenja kakor vi? Ali ni zaslužila tudi ona, kakor vi, da se ji prinese opoludne kosilo na mizo, kakor vam? A učiteljica, ako nima slučajno svoje matere ali kake sestre, ki se hoče za njo žrtvovati in žnjo trpeti revščino, ne more vzdrževati kuharice, da bi ji prinesla kosilo na mizo, kakor ga prinese vam vaša soproga, vaša hči, vaša služabnica. Prisiljena je torej životariti prav po beraški, ali pa prisedati k tuji mizi.

Nihče drug ne pozna tako natančno učiteljčinih težav, kakor učitelji sami, nihče drug ne ve torej tako dobro, kakor učitelji, da se godi učiteljicam kričeča krivica, ker niso enakopravne ž njimi v gmotnem obziru. Iz tega sledi, da bi učitelji morali delovati skupno z učiteljicami, da bi najprej postale one ž njimi enakopravne v tem zmislu, potem pa bi morali delovati zopet skupno, da bi se prvim in drugim zboljšalo matrijalno stanje v toliko, da bi prvi in druge zamogli živeti vsaj nekoliko stanu primerno.

Preglejmo še dalje zasebno življenje učiteljice. Učiteljica nima navadno lastne družine, da bi v njej našla razvedrila, utehe, prisiljena je zatekati se v drugo družino in bodi si že, kjer stanuje, ali kam drugam. Tem je lahko dobro došla, lahko pa tudi ne, kakor se že ujema njihov značaj ž njenim. Oni jo morda le trpe radi njene živahnosti, radi dobička in tudi radi usmiljenja, ker pomislijo, da nima lastne družine. Ali to traja le nekaj časa. Kakor

hitro začenja ona postajati resna, žalostna in sitna radi lastnih težav in nadlog; kakor hitro sprevidijo, da jim ne daje Bog ve kakih dobičkov, kakor hitro se jim kaj malega zameri, konec je prijateljstvu, konec usmiljenja ter nastane tim večje sovraštvo, čim večje je bilo prijateljstvo. Kaj vse lahko nastane iz takega sovraštva, to bi gotovo vedela povedati vsaka posamezna učiteljica. In posebno pa še ona, ki je imela v takih slučajih ljubimsko razmerje. O tu se raztrobi o njej, da dela škandal v vasi, da daje pohujšanje mladini, da se ženi, mesto da bi učila itd., ko se v resnici prosto ljudstvo niti ne zmeni za vse to! Le par onih, kojim se je zamerila, vpijejo na vso moč, da pride na uho predstojnikom. Vsled tega, posebno, če ne najde v voditelju zagovornika, to je, da je tudi on na strani nje sovražnikov, ali še celo nje sovražnik sam, jo gotovo službeno, ali še celo disciplinarno premestijo. In če je še provizorična, odpustijo jo lahko iz okraja. In zakaj vse to? Zato ker je iskala razvedrila v drugih družinah, ker si ni mogla preskrbeti lastnega ognjišča, — vsled slabih gmotnih razmer.

Ko bi imela učiteljica stanu primerno plačo, zamogla bi si omisliti lastno gospodinjstvo, vzdrževala bi lahko eno, dve, ali še več oseb, kakor bi ji sploh ugajalo. Se ve da bi pri tem lahko zahajala v družbe in na obiske, ali to le, kedar bi se ji zljubilo in če bi ji sploh ugajala družba in osebe; ne pa kakor sedaj, ko je prisiljena v to pri vsaki volji, in bodi ji že družba ali oseba ljuba ali ne. Tako pa naj životari vedno sama! Imajočo torej lastni dom, lastno postrežbo, smatrali bi jo vaški mogotci za sebi jednako. Bogata gospa, koja morda še ljudske šole ni videla ali ni dovršila, bi se je ne upala obrekovati in napadati, kakor kako od nje odvisno osebo, kajti učiteljica bi ji bila ugledna oseba, ne le po stanu, temveč tudi v gmotnem obziru. Koliko gorja, koliko solz,

koliko obrekovanja, koliko žrtev bilo bi prihranjenih, ko bi učiteljica zamogla postati samosvoja v zasebnem življenju! Stem bi si pridobila splošen ugled v socijalnem življenju. — Kar se pa tiče potreb, morda res kaka ne čuti mnogo potreb za lastno osebo, a potrebovala bi mnogo, da bi zamogla živeti primerno svojemu stanu. Če vidimo toliko žrtev od strani učiteljic, iskati moramo pač uzrokov. Ena se omoži, ne toliko po nagibu svojega srca, kolikor da se le reši tega stanu. Druga hira v bolnici umobolna, ker ji ni bilo mogoče, ravnati se po nagibu svojega srca. Tretja se postara prezgodaj ter bolehuje na sto boleznih, radi prenapetega dela, premalo počitka, premalo tečne hrane, premalo razvedrovanja itd. In zakaj vse to? Za to, ker je običaj, da učiteljice trpe krivice v javnem, trpe krivice v zasebnem življenju. Človek pa, ki trpi krivice, ne more se gibati svobodno, ne more posvetiti se popolnoma svojemu stanu in poklicu. S tem pa ne trpi le posamezna oseba, temveč tudi prevažna stvar sama. Vsled tega ne bi smelo biti obrnjeno le oko učiteljice v poravnanje teh krivic, temveč moral bi gledati na to vsak blagi človek, ki se zaveda svojega človečanstva.

ŽARI TAM ZUNAJ MLADI DAN...

FRAN ŽGUR, PODDRAGA.

Žari tam zunaj mladi dan,
mladost zemljo spreleta —
Pri koscih mladih sred poljan
pri senu so dekleta.

Src mladih spev in šala njih
v daljavo se izgublja. —
Cvetice lic zaljubljenih
nebeški soj poljublja...

In jaz grem ven, in pred menoj
mladost v svireli svira. —
Kak pesem, čuvstvovanj nebroj
iz polnih prs izvira! —

ŠOLSKA IKONA.¹⁾

SRBSKI SPISAL DR. LAZA K. LAZAREVIĆ.
PREVELA I IN F. KLEMENČIČ.

I.

Naše selo je imelo cerkev, cerkev pa je imela popa.²⁾ Pop je zopet imel cerkev, selo in popadijo — svojo ženo. To je: pop je služil cerkev, upravljal z vasjo in živel s popadijo.

Pop je bil vse in zopet vse. Imeli smo tudi šolo, ki je pa bila podrejenega značaja, kakor je pisar na sodnji. Ona je služila cerkvi in selu, torej popu. — Pozneje vam že tudi o njej kaj povem.

Celo selo je bilo popovo lastelinstvo. Zapovedoval je županu, župan pa selu. Ni imel beriča, vendar ni mogel nihče niti pomisliti, da bi ne ubogal popa, on pa zopet sè svoje strani ni niti sanjal, da bi njegova beseda bila bob v steno, ali pa, da bi si on jemal oblast, ki mu ne tiče.

Stepanu, ki hodi razkoračeno, je žito prezorelo, on pa ga še ni požel.

— Kaj pa ti, Stepane, ne žanješ?

— Kako naj, oče?³⁾

— Sè srpom!

— Vem, oče; pa kje bi najprej? Veš, da sem sam.

— A robota?⁴⁾

— Trebalo bi zaklati ovna in nabaviti vedro žganja, ti pa veš, kako nesrečen sem bil.

— Pa vzemi kakšno cerkveno živinčce in menda bo tudi toliko žganja, pa pokliči jutri zjutraj roboto.

D drugega dne do večernic je bilo vse požeto, zvezano in zloženo v križake.

¹⁾ Sveta podoba.

²⁾ „Pop“ je v srbsčini oficijelni naslov svečenika ter ta izraz ni morda žaljiv, kakor bi kdo mislil.

³⁾ Tako nagovarjajo pravoslavni Srbi duhovnike.

⁴⁾ Tako imenujejo v tržaški okolici in na Krasu brezplačno pomaganje sosedom pri domačem delu, torej isto, kar imenujejo Srbi: moba.

Pop je vse, kar je imel, zval »cerkveno« in »narodno«, vse pa, kar je vaškega, »naše«. Mogel je priti v katerokoli hišo, vzeti, karkoli je hotel — nihče bi mu ne rekel niti besedice. Tako je on tudi delal. Popustila mu je šina na kolesih in našel je Pera kovača sedeti pred krčmo:

— Kaj ti — mu poreče — v delavnik sediš pred gostilno?

— Blagoslovi me! — pravi kovač in se približa roki, — pa kaj bi, če nimam dela?

— Pa si videl cerkveni voz in šino na kolesih?

— Nisem, oče!

— Nisi, seveda, nimaš časa iz krčme. Treba, da se jaz brigam še za tvoje stvari.

Šel je dalje, kovač pa je kakor poparjen tekkel v popovo hišo ter stegnil šino. Nabavil si je zelene barve v mestu, pa jih je vse namazal, pod svoro pa, kjer prijema klin, je podložil dve stari podkvi, da se voz malo ziblje, kakor na »fedrih« in da popa preveč ne »cuka«.

Enkrat o mraku zagledal je novega poljskega čuvaja Luko; vjel je svinje, pa jih goni v ograd.

— Kam češ ž njimi, Luka?

— Blagoslovi, oče! — V ograd!

— A čegave so?

— Pa še sam ne vem.

— Je li več krmljenk ali merjascev?

— Krmljenk.

— Z rovaši?

— Na desnem ušesu.

— E, to so cerkvene svinje! Ženi jih v ograd, pa jim daj koruze. Župana pa pozdravi, naj zaukaže vasi, da bo pazila na te svinje; kajti če še enkrat čujem, da so ušle v škodo, prodam jih takoj, pa če še sto grošev ne dobim! Ne bo moja škoda.

Nihče ne ve, pa niti on sam ne, kdaj se je rodil. V tisti dobi, o kateri sem vam začel pripovedovati, računali smo mi, pa tudi on, da mu je morda tako kakih 50

let. Popadija je bila eno leto ali dve mlajša, ali pa tudi ne. Ali obadva sta bila korenjaka. Dece nista imela. Tem bolj sta računala vaško deco za svojo. Kdor ni imel nogavic, trebalo mu je samo, da je v nedeljo šel mimo popove hiše, pa ni več hodil bosonog. Tistega posestva, kar sta ga imela, kakor sem rekel, nista računala za svoje, marveč za narodno. Narod ga je poseval, žel, kosil, plastil, mlatil in vejal, cerkovnik Mičo je nosil na trg, a pop je hranil denar. — Pa čemu bi jima bilo premoženje? Niti kužka, niti mačice nista imela! Dokler živita, bosta imela dosti, pozneje pa — saj je narodovo tudi bilo.

Precej dolgo je že temu, kar pop ne more zamahniti s koso ali motiko, vkljub temu pa je vendar vedno pri delu. On skrbi za vso vas. Enkrat je na eni njivi, drugikrat na drugi, zdaj je v šoli, potem v cerkvi. Povsod je našel dela, povsod je dospel o pravem času in povsod je trebalo njegovega razuma.

Kadar je bil kak težji slučaj na županstvu, takoj so tekli po popa in on je nemudoma vse poravnal, da je bilo vsakemu prav.

Doma je živel skromno in po starinski navadi. Popadija mu je poljubljala roko, kadar je šel v vas ali kadar se je vračal domov. Edini služabnik jima je bil cerkovnik Mičo, katerega se je tudi smatralo za nekaj, kar pripada cerkvi in vasi, torej popu.

Pop je v cerkvi govoril pogostoma propovedi. Silne, svete in podučne besede, da te je zona spreletala. Služba božja se je opravljala vsaki dan, ob nedeljah pa je bila cerkev vedno natlačeno polna. Poprej, že davno, tudi kadar je bil kak osvetelek, pa tudi v petek, narilo se je v cerkev vse polno ženskih, toda pop je enkrat po službi božji v petek stopil pred oltar ter začel govoriti, da je Bog pustil nedelje in praznike za cerkev, da pa človek druge dni Boga moli z delom, da on, pop, moli

ža vse, kadar morajo oni delati, da Bog to mrzi, če se v petek ne dela, ker je petek samo turški praznik, in da bo on vsakega izbrisal iz krstnih bukev, ki bi od zdaj zanaprej ob petkih ne delal.

In verjemite, dragi moji, v našem selu ni, kakor v drugih, niti enega človeka, ki bi praznoval v petek.

V nedeljo pa je bila cerkev, kakor sem rekel, nabito polna. Pa tudi polovico veže je natlačilo ljudstvo. Pop pa je še, kadar je hotel kaj važnega propovedovati, naročil županu, da pozove ljudi, katerih se bo propoved najbolj tikala. Ako je kdo storil kaj grdega, ga je on v cerkvi pred vsem ljudstvom oštel in pozval k pokori. Ni se nikdar pripetilo, da bi se njegovih svetih besed ne ubogalo. Enkrat se je polastila moških nekaka besnost, da so razdrali tuje plotove in vpuščali živino. Rante so pokale in razbitih glav je bilo kakor buč. Vsaki dan vse hujše, in župan je bil že naročil ciganu, da skuje zapah za ječo ter predlagal, da se kupi ključavnica, kar je pop neke nedelje stopil pred oltar ter začel propovedovati. Lepo je govoril, dragi moji, da bi se človek kar razjokal. Na koncu je ves zarudel, se začel tresti ter rekel: »Kaj je to, bratje, ali ste vi kristjani? Kakšna zloba je udarila v vas, da je hujše pri nas, nego na Turškem? Sinoči so me — pravi — poklicali, da čitam molitev Arnautoviću, a ko sem bil tam, sem zvedel, da mu je Srnić zlomil s kolom rebro in to vse zaradi neke jalove kobile. Pa kaj čete vi v tej hiši božji, če tako delate? Kaj sem jaz zagrešil Bogu, da mi na moje stare dni ne daste živeti? Kako bom jaz — je rekel — šel v nebesa, kamor me jutri ali pojutrnjem Najvišji pozove, kako mu smem stopiti pred oči in dati račun o svoji čredi? Ali hočete, da zaprem to sveto mesto, da ga ne gazite z brezbožnimi nogami in da me ne črnite vse bolj in bolj pred očetom nebeškim! Zadnjikrat vam pravim in vas po-

živam, da pustite pasjo hudobijo in nesrečno delo. Ali si čul ti, Rajković, ti, Ivanković, ti, Jovan Bojić in ti, Nastas Andrić, ja, ali vi mislite, da jaz ne vidim, da ste tudi vi štirje v tej hiši božji? Pri mojih sivih laseh, naženem vas, ako vstrajate pri tem, iz te hiše in postavim Mića cerkovnika s kolom pred vežo, da mu prebije golenice, kdor bi se od vas predrznil stopiti z nogo na to sveto zemljo. Proklel bom vas in vse nagajivce in pretepače s tistim keli-
kom tam, potem pa živite, če morete. Ubogajte me, zadnjikrat vam pravim; vi štirje ste vsemu zlu kolovodje. Ali se spravite, ali pa se boste od zdaj z Bogom bojevali!»

Drgetali smo, kakor šiba na vodi — saj ni šala: tiste božje besede in pa grožnja s prokletstvom! Ljudstvo se je obračalo in iskalo z očmi tisto četvorico, oni pa so povesili glave, pogledali se izpod čela ter se hoteli poljubiti že tu pred ljudstvom. Po službi božji pa: cmok! Pozdravljali so se tudi tisti, ki se prej niso hoteli niti pogledati, in župan je odstranil kol, s katerim je bil podprl vrata občinskega zapora. — Ljudstvo je govorilo o popovih besedah, in vsakemu je bilo polno srce in lahko mu je bilo, kakor da se je okopal.

Tako je on deloval. Nikdar ni postal, dokler se ni utrudil. Boga je prosil: »Moj Bog, odpusti mi grehe in ohrani me zdravega, dokler si mi naklonil življenja!« In Bog ga je skupaj z ženo obdaril z zdravjem. Ko je pa popadija po našem računu dovršila tako kakih petinpedeset let, začelo ji je nekaj škoditi, vsako jutro je povračala jedi in čez nekoliko mesecev so ji začele otekati tudi noge. Ni mogla več niti kruha zamesiti. »Duša mi če — je rekla — na nos izleteti!« Težko ji je bilo vsako delo in vedno je hotela ležati. Sicer se ni pritoževala nikomur, toda popu je palo neko breme na srce in črne misli so mu prihajale v glavo, da izgubi tovarišico. Zelo ga je to skrbelo in po noči je

mnogokrat ustajal. Hodil je sam po dvorišču ter prisluškoval pod kapom. Toda popadiji je bilo teden za tednom vse hujše. Sicer je trpljenje semtertje tudi kaj popustilo, toda noge so otekale bolj in bolj, otek se je razširil tudi navzgor in pogostoma se je je lotila omedlevica. Vedno bolj je slabela in neko noč toliko da ni umrla. Udarile so neke bolečine v križ in zvilo jo je skoro v klopčič. Pop je sedel pri postelji ter se ni odmaknil. Šepetal je samo molitve, a popadija se je vsega le slabo zavedala. Ječala je samo in prosila Boga, da jo vzame k sebi.

Kaj bi se dalo tu storiti? Naenkrat se je popadija prijela za pas, zavrisnila in vsa zarudela. Pop je ostrmel.

— Pošlji — je rekla ona — hitro po Ikonijo Markovo.

Pop je zbudil Mića, ki je v skokih tekkel k hiši babice Ikonije, sam pa se je zopet vrnil k svoji ženi.

Bolečine so nastopale v presledkih in vse gosteje, ko so pa popustile, je ona prišla zopet k sebi. Sramežljivo je pogledala popa, a na obrazu se ji je videl nekaj plah pokoj. Potem so se bolečine z nova gosteje ponavljale. Prišla je tudi Ikonija, in popadija je rekla popu, naj gre ven, ter je sama ostala z Ikonijo. Že se je začel svitati prvi dan binkoštnih praznikov. Pop je sel na klopico na dvorišču, položil sivo glavo v roke ter se ni premaknil. Tedaj mu je hipoma nekaj šinilo skozi glavo. Skočil je s klopi in kakor da bi se nasmehnil, v isti hip pa je čul krik malega otroka iz sobe. Pokleknil je na travo ter začel moliti Boga.

Ni se še docela zdanilo, in že je vsa vas vedela, da so pri popu dobili deklico. Veselili so se moški in ženske, preoblekli se ter šli v cerkev. Poljubljali so popu roko in mu čestitali. On pa je postal čisto mlad. Blagoslovljal je vse po vrsti, Miću pa je velel, da prinese vse cerkvene nogavice, pasove in perilo v vežo ter jih

razda siromašnemu narodu. Ta dan je bila slovesna služba božja, pop je krasno pel. Po službi božji pa veselje na vseh straneh.

Polna je bila tudi krčma in vsi so nazdravljali popu in njegovemu domu. Našel se je tudi neki šaljivec, ki je napil na zdravje »cerkvene popadije«, toda Krsta Zamlata ga je z zaušnico položil na zemljo, in razžaljeni narod je kričal: Udari, Bog ti plati dobro delo! Vse je šlo dobro in vsi so upali najboljše. Popadija se je popravila, in že tretji dan se je vzdignila v postelji ter pila mleko iz skledice. Pop je hodil kakor poprej po vasi, toda bil je zamišljen ter se je vedno trudil, da bi zakril svojo radost. Kadar je pa bil na samem, so se mu često razvlekla usta, gledal je na tisto stran, kjer je mislil, da sta mu žena in dete, ter je ponavljal: »Slava tebi, o Gospod!«

Ali nekega večera, ko se je vrnil iz vasi, našel je svojo ženo v nezvesti, dočim se je Ikonija potila, brisaje s cunjami kri izpod postelje. Popu se je zazibalo pod nogami. Zgrabil je štolo, vrgel jo za vrat pa začel čitati »molitev od krvotočenja.« — Vse zastonj. Odprla je še enkrat oči. Pokazala je s svojo žolto roko na dete kraj sebe, prijela potem popovo roko in jo poljubila ter zašepetala: »Blagoslovi me ... in odpusti!« Potem se ji je menda od bolečin razvleklo lice, naenkrat se je stresla in potem kakor da se je nasmehnila in kakor da je malo odprla roko, ko ji je Ikonija djala v njo voščeno svečo.

Ko je lopata nasula gomilo zemlje nad popadijo, mahnil je pop z roko proti nam in mi smo šli na njegov dom, on pa je ostal sam na grobu. Sedeli smo morda kake pol ure. Mičo nam je prinesel žganja v vrču ter nam stregel z vinsko čašo. Možki so pili, ženske pa so ječale in vzdihovale, in iz čaše je ginilo žganje.*) Kaj je

*) Srbska »rakija« je domača, zelo lahka slivovka, ki nima nikakor tistih strašnih učinkov, kakor naš tovarniški »fuzel«.

pop delal sam na grobu, tega nihče ne ve. Še-le čez kake pol ure se je vrnil, in ravno ko je stopil skozi vrata na dvorišču, je dete v sobi zakričalo. Ni pozdravil nikogar, marveč je šel naravnost v sobo, kjer je bilo dete. Rekel je ženam, naj izidejo, in je ostal sam nekoliko časa pri otroku. Čudno, da je dete, čim je začutilo njegovo brado na svojem obrazu, obmolnilo in zaspalo. Dolgo ga je gledal. Potem si je obrisal oči in prišel med ljudstvo. Vsi so ustali.

— Imel bi se nekaj pogovoriti s starejšimi možmi, — je rekel pop.

Ženske so mu druga za drugo poljubile roko ter so šle kakor gosi druga za drugo skozi vrata. Tudi mlajši svet je odišel. Samo Ikonija je ostala z otrokom v sobi.

— Bratje! — je rekel pop — vi vsi veste, kako me je Bog blagoslovil in kako sem se moral pokoriti za moje znane in neznane grehe.

Vsi so molčali. Nihče se ni upal niti sesti. Tudi pop je stal in bela brada mu je semtertje zatrepetala.

— Jaz — je rekel — bratje, sem ostal tako sam samcat s tem-le črvičem. Tako je božja volja, bodi Bogu slava! Toda dete treba tudi paziti. Kaj naj jaz star in slaboten človek ž njim počnem?

Zopet so vsi molčali in nihče si ni upal dihati.

— Pticom pod nehom je dal Bog druge moči in druga pota, človeku pa ostaja razum in krščansko srce.

Zopet molk, nihče ne ve, kaj bi počel, kako bi ga tolažil, kaj bi mu rekel. — Pop je vzdignil glavo ter pogledal po vseh:

— Ali je to težavno selu?

— Bog ne daj! — kričali so kmetje.

— Ne govori tako, za božjo voljo!

Aksentij Smiljanič priril se je naprej:

— Če je tvoja volja in tvoj blagoslov, pa mu vzemimo dobro dojiljo, ali pa ga

dajmo kaki otročnici, da ga prehrani, dokler ne bo moglo samo jesti.

V tem hipu so se odprla hišna vrata in Ikonija, vsa umazana od solz, je prinesla dete na rokah.

— Jaz — je rekla — ne dam deteta od sebe, pa če me na koščke razsekate. Mene je pokojna zarotila, da ga čuvam in nanj pazim.

— Pa vzamimo Ikonijo — so klicali kmetje.

— Dobro! — je rekel pop. — Toda detetu treba prsi.

Stanoje Gluvič je sramežljivo stopil naprej:

— Oprosti mi ti, pop, in vi, bratje; vi vsi veste, da je moja gospodinja pred dvema mesecema porodila. Dajte meni dete in Ikonijo, dokler je ono še za prsi! Pazil bom nanje kakor na svoje!

— Ako je s tvojim blagoslovom, pop, jaz bi rekel, da je tako dobro, — je dejal župan.

— Bodi z božjim blagoslovom!

Ikonija se je vrnila v sobo.

— Še nekaj! — je dejal pop. — Človek je umrljiv in neznana mu je ura smrti. Naš je greh, če umre poleg nas živih nekrščena duša. Jaz želim, da krstimo dete, predno ga dam iz hiše.

— Krstimo ga! — so rekli kmetje.

— Kdo bo kum?

Med vaščani je nastalo živahno gibanje, toda kmalu je izšel Ninko Vilotić:

— Če sem ti prav, oče, pa se pokumiva! Tako je narod, hvala mu, mene izbral.

Pop se je trikrat ž njim poljubil. Potem so odnesli dete v cerkev, ki se je napolnila ljudstva.

Tako so dete krstili in mu dali ime Marija.

Ko so se z otrokom zopet vrnili v hišo, je Mičo z nova prinesel žganja. Prvo čašo je dal kumu Ninku. Isti je vzel čašo, snel kapo in vstal, vaščani pa so tudi

nehote vsi drug za drugim ustali in vzeli kape raz glav, a Ninko je začel:

— Kum moj in oče, naj ti je srečna Marija in naše kumstvo! Bog daj, da bi vse dobro in vse veselje od nje pričakal; naj te tolaži in ti streže v tvoji starosti, da boš se dičil in ponašal ž njo, kakor se narod diči in ponaša s tabo, vse pa v zdravju in veselju za dolgo in na mnogo!

— Bog daj! Amen! — so tiho odgovarjali meščani.

Vsi po vrsti so pili žganje, potem so nekaj pošepetali med seboj, in Ninko Vilotić je prvi stopil v sobo, kjer je bilo dete, in mu položil pod glavo zlat. Za njim župan, za županom Aksentije Smiljanić in za njima vsi drugi po redu in starešinstvu, in vsaki je obdaroval dete. Ko so to storiли vsi po vrsti, je Ikonija naštel dva dukata v zlatu in štiri in pol v srebru in bakru; zvezala je denar v robec ter ga dala popu:

— Na, shrani; to je Marijino!

Potem jo je vzela na roko in jo nesla popu poljubiti ter je z Gluvićem odšla v njegovo hišo. Poslovili so se tudi ostali vaščani od popa in odšli, in on je ostal sam kakor suho drevo, in na srce mu je padla žalost.

Dolgo se je upiral srcu, nehoteč »razsrditi Boga«, toda starost ga je zlomila. Pal je z obrazom na posteljo, kjer je še včeraj pokojnica ležala, ter se je bitko razjokal. Solze so mu spirale črne misli, zalile mu počeno srce. Zlomljena ladja je potonila, in nič več se je ne vidi. In samo še, da spanec iz polomljenih koščkov ustvarja nejasne slike.

(Pride še,)

MOLITEV. UTVA. TRST.

V kotu pred razpelom svetim
lučica trepeče,
in k Spasitelju molitev
ustnica šepetke.

Zunaj divja vihra tuli,
jaz pa molim za-te,
jaz pa molim, da bi božji
angel pazil na-te.

Molim, da bi mi ljubezen
tvojo zvesto čuval,
da bi je vihar življenja
s tebe ne izruval.

In vihar me nič ne plaši,
ki divja in ruši —
saj k Spasitelju molitev
šepetam jaz v duši.

JOŽE PLEČNIK. J. F.

Nehote mi prihaja na misel oni resnični »nemo profeta in patria«, če se spominim na našega Plečnika. Kdo je Plečnik? Kdo ga sploh pozna pri nas doma? Naša mila slovenska domovina še ne zna prav ceniti svojih vrednih sinov; velikokrat morajo priti še le drugi, da nam, slepim »rodoljubom«, povedo: evo vam talenta, genija. Takó je tudi sedaj pri Plečniku. Bili so zopet Čehi (kakor enkrat pri Prešernu), ki so nam povedali in pokazali, kdo in kaj je naš Plečnik.

Prekrasne »Volné Směry«*) so posvetile celo januarsko številko arhitektu Jožetu Plečniku. Poleg studije o njem in njegovih delih so prinesle celo vrsto slik, glavno načrtov, map itd.

Eden najlepših Plečnikovih načrtov je načrt za Guttenbergov spomenik, katerega je naš Plečnik skupaj s O. Schimmkovitzem dovršil leta 1898. na Dunaju. Ta načrt je počastilo umetniško razsodišče s prvo ceno in bil bi tudi izveden, če bi bili imeli takrat odločilno besedo pri izvažanju — umetniki. Žalibog pa je zmagala tu filisterska koterija, in Plečnikov ženijalni načrt je bil zapostavljen. Celó ob nje-

*) »Volné Směry« izdaja češko umetniško društvo »Manes«. Ta mesečnik bi si imela naša inteligenca omisliti in opustiti raje druge malovredne »ilustracije«. Naročajo se: Praga II. V Tunich č. 8. Op. pis.

govem imenu so se odločujoči gospodje opotikali, ker je slovansko.

Plečnik je poskušal že enkrat nastaniti se stalno v Ljubljani; ni se mu posrečilo, moral je v tujino. In tu nas morajo še le tujci na-nj opozarjati! Težko je ne pisati satire...

MOJA DUŠA. FRAN VALENČIČ. DUNAJ.

V temnih, trudapolnih urah
ti prihajaš, kakor megla,
ti odhajaš, kakor rosa,
žalostna, potrta.

O, zakaj bojiš se mene? —
Kaj so ti pretesne prsi,
tak nemirne kakor morje,
da od tod hitiš.

Odbežali so mi dnovi
in minute davno prošle,
jasne kakor zlato solnce,
črne, kakor noč.

Vsi trenotki, polni raja,
večnolepi, najsvetejši,
plavajo kot črna tica
nad globokim breznom.

V večnih, dolgotrajnih borbah,
v razkosanih harmonijah,
kakor v blaznem nepokoju
s tabo jaz živim.

Pal sem, pal v cvetoče gaje,
pal sem, pal v neskončno morje,
in gasil si v prsih ogenj,
in objel mladost.

A sedaj mi duša plaha...
Srce moje, ti si mrzlo...
Vsepovsod se meni roga
grehov mojih stud.

SOCIALNI TEMELJI NRAVSTVA. BERTA PAPPENHEIM. PREV. LEDA.

(Nadaljevanje.)

* * *

Med kopo prikazni, katerih škodljivost opazimo morda še le tedaj, ko smo jih

delj časa natančneje gledali, nas takorekoč bode v oči vprašanje o stanovanjih.

Kdor se je tudi le površno baval z oskrbovanjem revežev ter imel pri tem priložnosti, da se je osvedočil o stanju, v katerem se nahajajo stanovanja ljudi, ki nimajo nobenih sredstev, se kmalu prepriča, da proti obstoječim nedostatom nima vse teoretično razmotrivanje nikakoršne vrednosti. Treba-li okrepiti zginjajočo religioznost, ali pa na mesto nje postaviti нравni pouk — potrebujemo li propovedi ali omike — dokler bodo stanovanjske razmere delovale s silo na to, da dobijo ljudje glede obnašanja in čustvovanja debelo kožo, dotlej ne bode padala graja radi posurovljenja na sloje, ki postajajo bolj in bolj surovi, marveč na korporacije, ki ne zastavijo vseh moči, da bi prišle takemu posurovljenju uspešno v okom. So bivališča, v katerih bi se okrog mize, ako bi je bilo, ne moglo zbrati število prebivalcev, ki se morajo tukaj po noči stlačiti vodoravno na najneverjetnejša ležišča.

Sè subjektivnega stališča najemnikov, podnajemnikov in prenočevalcev je njih neobčutljivost glede obnašanja, (ki je danes v mnogih slučajih že prirojena, izvečine pa pridobljena s tem, da se je dotičnik prilagodil neizogibnim razmeram), še sreča zanje. Kajti cela vrsta živalsko-človeških nagnenj in dejstev, v katerih se izražajo, se ne da jednostavno potlačiti ali zatajiti, in zato bi večja rahločutnost povzročila le, da bi množica še bolj in globlje čutila svojo nesrečo.

Z objektivnega stališča pa moramo seveda globoko obžalovati takšno do indolence ali surovosti vodečo topost v stvarih, ki tvorijo lestvico med brezbriznostjo glede dostojnosti in med kršenjem нравnosti.

Kajti navada brani ljudem, da bi vsaki dan in vsako uro spoznavali, kako neznosne in nevredne so razmere, v katerih živijo, in s tem jim gine volja in moč, da

bi se vzdignili do sklepa, da bi te razmere skušali na kak način zboljšati.

Ta ozka, v vsakem oziru nedostatna človeška bivališča pa niso samo zato v najširšem smislu besede nevarna in nezdrava, ker sloju ljudstva, ki je malo vaje, da bi se vladal sam, usiljujejo priložnost, da razvija spolno občevanje na pogubonosni način; ona so škodljiva narodu tudi za to, ker uničujejo pojme o domu, o bivanju v družini, ki bi mu naj bilo cilj, vreden, da za njim stremi. Tu ni prostora, ni zraka, ni luči, po končanem dnevnem delu ne morejo ostati udje iste družine sami za se v svojem krogu, kamoli okraski ali kaka udobnost v stanovanju — odkod pa naj po tem takem pride veselje do doma? Česar ne ljubimo, temu ne posvečamo nege, in česar ne negujemo, to se nam pogubi — v našem slučaju domačnost in družina.

Poleg vprašanja o stanovanjih naha-jamo vprašanje o zasluškkih, ki glede važnosti prvo vprašanje še daleč prekaša. To vprašanje spada med stvari, o katerih se dandanes največ govori; ker se pa tu ne morem ozirati na ves obseg in ves pomen istega, bodi mi dovoljeno, da v zvezi sè svojim predmetom opozorim vsaj na tiste umetnike, katerih življenje zasluškuje toliko naše občudovanje, kolikor naše obžalovanje, na umetnike namreč, ki umejo shajati z običajnimi mezdami. Samostojna dekleta in fante, ki zaslužio na dan 1 do 1.20 mark, in načelnike družin, ki zaslužio po 3 marke, ako imajo le redni zaslužek, moramo prištevati že dobrosituiranim ljudem. Sedaj pa računite! Na teden po 18 mark za vzdrževanje družine, ki šteje povprečno 6—8 oseb. Poskušala sem ta račun večkrat, a rezultat mi je delal že na papirju velike stiske. Sedaj pa pomislite, ako bi morali posamezne postavke računa preživeti, ali pravzaprav prestradati z lastnim telesom ali gledati kako jih pretrpe na svojih telesih osebe, ki so nam drage! Ne

recite, da se človek tudi stradanju privadi, da mu isto postane lahko. So stvari, o katerih se ne smemo navaditi, da bi jih lahko pogrešali, ker bi, ako se jim odrečemo, pomenilo, da smo ponižali človeka. K temu še pride, da narava noče askeze. Sila malo je ljudi, ki bi se v svojem poklicu vprežne živine ali domačih živali drage volje odrekli vsakemu užitku, vsakemu velikemu ali malemu, modremu ali nespametnemu veselju, in potem ni težko razumeti strašne besede o »prostituciji kot poboljšku zaslužka.« Vsa beda n. pr. v poklicu natakarič, moralno in fizično propadanje na stotine deklet, temelji v delavskih razmerah, v katerih skoro ni mogoče shajati brez takozv. »nepoštenih postranskih zaslužkov.«

Slabo urejene mezde pa ne provzročajo le, da se morajo dekleta sama ponižati v kupljivo blago, nego one v mnogih slučajih onemogočujejo tudi možem, da bi sklepali legitimne zakone ter si nalagali vse stroške in odgovornost, ki so z istimi v zvezi. Posledica tega so divji zakoni, ki izročajo žene in otroke docela samovoljnosti, slabemu ali dobremu razpoloženju moških, in iz katerih, v zvezi s padanjem nramnega čustvovanja pri možu in pri ženi, nastaja obilica neizrecnega gorja, bede in srčnih bolečin.

Radikalno obrambo in pomoč proti vsakovrstnim zlorabam, ki izhajajo iz obstoječih mezdni razmer, more nam nuditi le organiziranje dela, združevanje delavcev v strokovne zadrage.

Sicer pa se je že mnogokrat opozarjalo, kako odločilno lahko glede plač, pri katerih bi človek lakote umrl, uplivajo v blagodejnem in pravičnem smislu žene, ne le kot konsumetinke, nego tudi kot delodajalke. Seveda pa, da bodo mogle ta upliv dejanski izvrševati, morajo se naučiti opazovati, misliti, soditi in razširjati svoj pogled čez mnogokrat ozke meje domačega gospodinjstva. Ne da bi poslednje trpelo,

bi se potem marsikatera žena prepričala, da je pri tekmovanju na »venčkih s kavo« možno tudi višje zanimanje in višja častihlepnost nego ta, da se dá modistki ali šivelji 1—2 desetici manj dnine, nego ji jih daje »neekonomična« prijateljica ali soseda.

* * *

Dočim zahteva reševanje mezdnega in stanovanjskega vprašanja, ako se bavi ž njima posameznik, že nekakšnih teoretičnih predpostavk ter so uspehi na teh poljih odvisni od razmer, na katere mnogokrat ne more uplivati dotičnikova volja, — nahajamo pa v poselskem vprašanju velik odsek npravnostnega vprašanja, v katerem so posamezni slučajji pogostoma odvisni od uvidnosti, dobrohotnosti in pravičnosti dotičnih oseb ali družin.

Nočem tukaj govoriti o zločinih možkih udov hiše, kateri zlorabljajo, kakor jim je drago, neizkušnost, neumnost ali lahko-miselnost služkinj, marveč samo nekaj naj omenim, kar dame brezsrčno obsojajo in zabranjujejo, namreč »nemoralna razmerja« deklet. Izvečine postanejo taka razmerja nenravna še le vsled tega, ker gospodinje in glavarji družin niso umeli, ali pa se jim ni zdelo vredno, da bi ista sè svétom in dejanjem spreminjali v npravna.

Prihajam torej do vprašanja, ali naj nagon, ki ga je narava, da bi ne izumrle dotične vrste, položila v vsa bitja, obsojamo pri dekletih samo za to, ker so služkinje?

Če ima kakšna služkinja, da se poslužim tehničnega izraza, ki ga rabijo gospe, kakšnega vrtnarja, služabnika ali mesarja »za fanta«, ker upa v svojem srcu, da se na ta način omoži in preskrbi za starost, ne dela v bistvu pač nič druga, nego domača hči, ki koketira sè svojimi »partnerji« pri tennisu in na plesih. Samo to je razlika, da je gospa na »uspehe« svoje hčerke ponosna, dočim meri uspehe svoje služkinje z docela drugim vatlom.

In v napitnicah, pri zarokah in porokah, naglašajo radi, kako romantično sta

se mlada dva spoznala in zaljubila; enako znanje in ljubezen služkinje pa lahko proizvóči, da jo odpuste iz službe ter tako docela pahnejo v propast.

Kakor ne sme biti v nijedni stvari, ki se tiče morale, privilegiranega spóla, tako ne sme imeti predpravíc tudi noben stán, in zato si moramo »znanja« služkinj in koketiranje domačih hčera razlagati iz istih vzrokov, iz istih razlogov jih presojeti ter z istega vzgojnega stališča pobijati.

Poselsko vprašanje je morda tisti del socialnega vprašanja, na katerem najlažje dokažemo, da se je vzbudila naša socialna vest, kjer zamoremo najprej uveljaviti pravičnost.

Volja in možnost hodita tu lahko mnogokrat vsporedno, kajti, kakor sem že omenila, za to ne treba nikakšnih študij, nikakšnih priprav niti preosnov v javnih ustanovah, da pokažemo človeški duši, katera biva z nami pod isto streho, z dobrotó, potrpežljivostjo, prijazno pozornostjo in ljubečim zanimanjem za njene osebne zadeve — pot do poštenega in zdravega življenja.

Gospodarji in gospodinje naj bi se trudili, da si pridobe zaupanje služkinj: saj so iste v nekem smislu njihove varovanke. Zaupanje, toda brez pogrešene in neumestne zaupljivosti, zamore avtoriteti delodajalcev le koristiti.

(Pride še.)

NAJDENIŠNICE NA RUSKEM. J. F.

Prvo najdenišnico na Ruskem je ustanovila carica Katarina II. leta 1764. v Moskvi. Ljudstvo je dalo temu zavodu ime »bela hiša.« V začetku je imel ta zavod 253 otrok na leto v svoji oskrbi, a danes jih ima letnih 25.000. Ta najdenišnica je sploh največja na svetu (brez porodnice!), obsega mimo postranskih prostorov, shramb, hodnikov itd., 19 velikanskih, svet-

lih in zdravih salonov. Otroci se sprejemajo od 9. zjutraj do 9. zvečer, a to ne samo odloženi in zatajeni, ampak tudi osiroteli otroci.

Vsaka neomožena mati prinese lahko noter svoje dete, izkazati se mora seveda z uradnim potrdilom o rojstvu deteta, krstu itd. Če pa noče povedati svojega imena, zadostuje, da oddá s posredovanjem duhovnika krstni list svojega otroka v zapečatenem pismu. Taka mati vstopi potem lahko kot dojlja ali oskrbovalka svojega otroka v zavod in dobi za to obleko (ruski narodni kroj) hrano in 7 in pol rubljev mesečno, kakor vsaka druga najeta dojlja.

Po cepljenju se oddá najdenec pestu-nji na deželi, kjer skrbi za-nj zavod do 21. leta. Zavod skrbi za vse: za hrano, obleko, šolo itd. Po želji rednikov se dá najdenca izučiti navadno za kakega rokodelca, če pa kaže najdenec posebno nadarjenost, pusti se ga dalje študirati. Veliko takih bivših najdencev je danes advokatov, zdravnikov, uradnikov itd. Pogostoma redniki adoptirajo najdenca; takih slučajev je okoli 1500 na leto.

Deklice najdenke se ne smejo nikdar vrniti do mesta kot delavke, izjemoma se jih pripušča za pomočnice do materinskega zavoda.

Za vzgojo na deželi izdá zavod okolo 600.000 rubljev na leto. Vzgojo nadzorujejo inspektorji in zdravniki.

Če se deklé — najdenka — omoži pred 21. letom dobi 50 rubljev dote; če se omoži potem, dobi še 30 rubljev povrh in, če vzame najdenca, pa 45 rubljev. — Po 21. letu dobé vsi taki gojenci, najdenci in najdenke, domovinsko pravico v občini, kjer so odgojeni, in obdržé kot dar 30—35 rubljev.

Za te darove izdá zavod blizu poldrugi milijon rubljev na leto.

Drugi, manjši zavod iste vrste je v Petrogradu, ktereга je ustanovil že sin Katarine II., car Pavel I.

ZLA USODA.

FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Na usodo zlo
kdaj sem že priprt —
Rekel bi: Zdravstvuj
majka, bela smrt!

Če kedaj želiš
v svóbodo si ven —
in zahrepeniš
si ljubezni sen —

Že zakrohota
vrag se ti zlobiv —
Pravi ti v porog:
eh, ti klas snetiv!

Kar ti oče dal —
dal život ti čvrst;
Kar ti župnik dal —
dal ti božji krst...

V delo mučno je
tvoj život priprt —
Kdo te reši, kdo?
Majka dobra, smrt!

Ah, v usodo zlo
ves čas gledaš mrk —
Piješ vince li? —
kolneš tiho v brk:

Naj že svet bi ves
vrag al zlodej vzel,
ker v usodo zlo
bedne nas pripel!

Ah, usoda zla,
tak namišljena,
kakor žgoča vest,
kakor težka pest...

Devam bil bi všeč
fantič kodrolas —
a rojen ubog,
sem v nepravi čas!

Psalmov ne pojó
župnik v grob teman —
Ko te vgrabi smrt
ne zakraka vran!

Tak v usovo zlo
ves svoj čas strmiš,
vince piješ in
pipico kadiš...

MUCENICA NA KRALJEVSKEM PRESTOLU. F. K.

Že lani smo omenjali krivic, ki jih dela evropsko, zlasti tudi avstrijsko časništvo in posebej še slovensko—srbski kraljici Dragi. Zadnji čas so se ponavljali ti blatni napadi, katere more zakriviti le umazana duša plačanega Žida ali ljudje, ki so odvisni od židovske internacionale ali pa zaslepljeni sovražniki Slovanstva.

Ti ljudje blatijo srbsko kraljico prav kakor da je kaka priprosta — urednica slovenskega ženskega lista. Nič bi jih bolj ne veselilo, nego če bi mogli napraviti razdor med kraljevsko dvojico in razdor med vladarjema in med narodom. V pojasnilo zadnjih homatij dunajskih šmokov proti kraljici Dragi priobčujemo izvadek iz brošure, došle nam od prijateljske strani iz Belgrada, z opombo, da smo svoj čas poskrbeli za to, da je vsebina te brošure potom cenjene »Edinosti« prešla tudi v druge slovenske liste ter prispevala, da se na Slovenskem spoznava resnico o slovanški Srbiji.

Brošura prinaša prevod razgovora, ki ga je imel dopisnik »New York Herald« (pariške izdaje) s kraljevo dvojico srbsko.

Evo glavne podatke iz nje:

Kralj je rekel imenovanemu dopisniku: »Vi zamorete izjaviti od moje strani, da so absolutno lažne vse vesti, ki se nanašajo na mojo abdikacijo, ali da obstoji kakšna agitacija v moji deželi zbog prestolonasledstva; recite, da zamorejo take vesti edino prihajati od sistematskih neprijateljev moje dinastije ali pa od ljudi, katerih možgani so zmešani. Take vesti so docela fantastične in ravno toliko verjetne, kakor bi bi bila vest, da imajo ljudje po belgrajskih ulicah peroti!

»A nasledstvo, Vaše Veličanstvo?« — je vprašal dopisnik.

»Kar se tega tiče«, je odgovoril kralj, »imate mojo izjavo pred skupščino v od-

govoru na adresu, katero mi je ista predložila«. (Tu je kralj izjavil svojemu narodu, da on tega vprašanja ne smatra za nujno, in narod je soglašal z njim).

»Je-li v tem kaj pameti, Vas vprašam«, je dejal kralj, ki je bil sedaj videti razburjen ter je govoril hitro in energično, »če se povdarja že sedaj, da v mojih in kraljičinih letih ne bo naslednika? Po okolnostih ne morem nikakor dopustiti takega vprašanja. — Če bi imel — brata, bi bilo obče stanje drugačno. On bi bil naravni presumtivni naslednik. Na žalost ne spadam v to kategorijo in nimam družinskega naslednika. — Toda mi imamo lahko naslednika vsaki čas. Zato bi, po mojem menenju, ustvaril le nove komplikacije, če bi imenoval naslednika, ki mi ni udan in ki bi takoj postal pretendent. — Zato, in s pogledom na vladanje 20 do 30 let pred menoj, ne uvidevam nujnosti, da bi si ob takih okolnostih imenoval naslednika. Narod pa se v tem slaga z menoj. — Po preteku 10 let še le bi se stvar mogla iznesti pred narodno zastopništvo, če bi ne imel otrok. Kralja holandskega so neprestano nadlegovali radi prestolonasledništva. In še le v starosti se mu je rodil otrok«.

Dopisnik je vprašal dalje: »Hoče-li Vaše Veličanstvo odgovoriti na trditev, da je vprašanje o abdikaciji kraljica iznašala iz gmotnih razlogov?«

Kralj je odgovoril z indignacijo:

»Niti jaz, niti kraljica je kdaj govorila o tem vprašanju. Jaz sem skrival pred kraljico časnike, v katerih se nahajajo notice o tem, toda po nesreči jej je jeden padel v roke. Ona je prišla k meni zelo razžaloščena ter me vprašala, zakaj jej nisem rekel, da se objavljajo tako sramotne, lažne in podle trditve«.

»Če bi jaz želel abdicirati, bi to storil za časa proklamacije. Tedaj je živel moj oče in jaz bi mu bil lahko izročil vladne uzde«.

Na vprašanje, hoče-li kraljica dementirati, je odgovoril kralj hitro: »Vsako besedo takih nesramnosti! Kraljica ni nikdar niti pomislila na abdikacijo. Istotako so lažni dostavki, da je kraljica predlagala svojega brata za presumtivnega naslednika. Ne, kraljica ni nikdar govorila o taki infamiji«.

Po tem zatrdilu je dopisnik menil, da bi bilo važno, če bi kraljica sama povedala kaj o tej stvari.

Kralj pa, kakor da bi ne slišal te opazke, je nadaljeval:

»Razven tega pa je vsa dežela v tej stvari na moji strani. Morem Vam reči, da je vse te vesti o nasledstvu — in to pravim odkrito vsemu svetu — »izmajstorisal« bivši minister in predsednik min. sveta Vladan Djordjević, ki je to vprašanje večkrat pretresal z menoj pred mojo poroko. — Vladan Gjrdjević je sedaj izven dežele in živi na Dunaju. On je napisal in razširil več člankov o tem predmetu in on je neprestano v tesnih zvezah s pretendentsko famijlo Karadjordjevićev.«

»Ali ni Vaše Veličanstvo nikdar razmotrivalo vprašanja o abdikaciji?« je vprašal dopisnik.

»Vsi taki poskusi so absolutno lažni, in to iz razloga, ker stališče vladalca ni tako, da bi se je moglo zapustiti.«

Z resnim naglasom je kralj nadaljeval:

»Če zapreti mojemu prestolu nevarnost, jaz bom ga branil z mečem v roki, na čelu svoje zveste vojske, kakor se spodobi ustvaritelju nove Srbije, — Kako neumna so poročila o notranji neslogi, vidi se iz nedavnega potovanja, ki sva je jaz in kraljica izvršila po deželi. Povsod sem našel izrazov in demonstracij najgloblje lojalnosti od strani naroda srbskega napram dinastiji. — Financijske razmere moje države so resne, toda obupne niso.«

Kralj je izrazil nado, da se finance popravijo v treh letih. O vojni situaciji

je rekel, da glede iste ni nevarnosti niti nezadovoljstva.

Proti koncu avdijencije je kralj še rekel: »Kar se tiče vseh grdobij, ki so jih raznašali o kraljici, ne morem razumeti, kako zamore svet o kraljici civilizirane države govoriti, kar bi se smatralo za nedostojno tudi glede najbolj divje države. — Kraljico vsa dežela zelo ljubi in ona je dobro znana zbog svoje velike prijaznosti.«

Kralj je dopisniku izposloval tudi avdijencijo pri kraljici Dragi, katero dopisnik opisuje zelo simpatično, češ, da ista nikakor ni podobna političnemu intrigantu, ampak da je lepe žene sama dobrota in ljubeznjivost.

Kraljica je rekla:

»Jaz smatram, da je kralj pameten mož. On pozna vseskozi svoje politične može in svojo deželo. On je na ta način popolnoma sposoben, da sam vodi politične stvari. Zato ne potrebuje sveta o takih predmetih, in jaz bi tudi ne bila sposobna, da bi mu svetovala. Jaz sem docela prešinjena z delom, ki po mojem menenju komursibodi v takem položaju najbolj pristoja, namreč po delu, ki se nanaša na dobrotvorstvo.«

»Oprostite, prosim, zaradi vprašanja...«

»Da«, je posegla kraljica dopisniku v besedo, »vprašanje o vesteh, ki se tičejo mojih odnošajev s kraljem. — Vsa poročila, ki govorijo grdo o najinem razmerju, so podlo obrekovanje. Jaz ne morem ničesar bolj želeti svojim prijateljem, nego da uživajo popolno srečo v svojem zakonskem življenju, kakor jo uživava midva. Kralj mi je v ljubezni naklonjen in prisrčen, oblakov ni med nama.«

Na vprašanje glede abdikacije iz finansijskih koristi je kraljica odgovorila vidno ožaloščena: »Vem, da se oni (neprijatelji) ničesar ne strašijo. Pa kedar »zloslutni« ljudje vzamejo na sebe trud, da razširjajo lažne vesti, zakaj se vsaj ne potrudijo, da bi prišli kolikor bližje resnici? — Da abdi-

cira! Čemu bi abdiciral? Absurdna misel! Vprašam vas, je-li tu količkaj zdravega razuma, je-li količkaj logičnega v misli, da bi mož v njegovih letih — še le v petindvajstem letu — ne mogel imeti otrok?! — Kralj je popularen v svojem narodu. Na najinem nedavnem potovanju so naju povsodi navdušeno pozdravljali, da je bilo ginljivo videti. Svobodno sva stopala med narod brez kakoršnega koli spremstva, in oni so naju obkrožali v množicah. — Ko sem se poročila s kraljem, pričakovala sem opozicijo. Moj uspeh, moja popolna sreča, morala mi je ustvariti neprijateljev. Poznam svet. Vedela sem, da bo trnja v tej kroni. Bila sem pripravljena. Česar pa ne umejem, to je brezkončno nadaljevanje te kampanje laži in da se ta gonja tako dolgo drži. Ravno to ni lepo.»

O teh besedah se je kraljica le težavno vzdržala solz. — Tako se je završila avdijencija, o kateri se nam je zdelo potrebno obvestiti slovensko ženstvo, da vsaj isto ne bo zajemalo samo iz motnih virov dunajskih Židov. Če kje, treba je v stvari slovanske dinastije slišati vsaj — dva zvona.

MAGDALENA.

J. S. MACHAR. Z DOVOLJENJEM PESNIKOVIM
PREVEL ANT. DERMOTA. PRAGA.

II.

Bralec dragi, jaz svarim pred
avtorji te psihologi!
Logiki njih ne verjemi,
s kojo mislijo junaki
in junakinje baje njih.
Ne veruj ni monologom,
ki se govorijo tukaj,
tam, spominom, ki se v dušah
vlačijo sanjavih kakor
na verigi naravnani —
to so stare znane zanjke,
ki nastavlja zviti avtor
jih po dobrih vzorih tvoji
zaupljivosti brezskrbni,

smeje se, roke si mane
in šepče sam pri sebi:
Čitaj le — saj bodeš moj...

Duša naša... V njo pogledi:
tu gladino vidiš vodno.
V nji zrcali se modrina
nébesa, oblački beli,
žarki sonca, rdeč zapad,
ptič, ki daleč nekam speje,
deblo, ki nad njo se spenja;
vetrič jo kodra igraje;
a razljučeni vihar to
čisto zrkalo vgonablja:
vidiš vale zatemnele,
kak se spenjajo, ženó se,
čuješ njihovo obupno,
breznadejno melodijo —
taka je i naša duša.
Zdaj pač dol nekje globoko
tebi svet se tuj zakriva;
morda tam propast, skalovje,
gozd korald je, bisernice,
divji toki, čudni stvori —
toda ti o tem ne veš nič...
Časih v tihem snu pogledaš
hipno le v globino tajno,
časih spet na breg le burja
kruta vrže drobno školjko,
al pa kakošno pošast...

Naše misli niso nič več
nego ribice srebrne,
hčerkice globine, ki se
izprehajajo po solnčni
vodi časih četoma;
sem ter tja katera švigne
kakor bel denar iz vode,
le zabliskne se, zapade...
kje pač logiko tu imaš?
Kaj ta švignila je, kaj da
ravno v tem momentu? In od
kod prišla je, kam zdaj plava?...

Bralec dragi, jaz svarim pred
avtorji te psihologi!

Ob devetih z belih pernic
dvigne Jurij svojo glavo,
ozre se z zaspanim okom
na zelene žaluzije,
skoz katere solčni žarki
kakor zlate žice v sobo
vijejo se, in pogleda
na kanarčka v kletki, ki baš
čopasto potaplja glavo
v svojo kopelj; in zazdeha
se mu glasno, gleda v strop in
na svetilko, krog katere
muhe so tenko brenčale.

Kar mu šine v glavo slika
tista zopet: vidi devo
počesanih svetlih las, kak
v luč se je zagledala:
— Nič ne mislim, saj ni časa
za tako ničevno stvar kot
moje je premišljevanje. —
Slika zgine. Scena druga:
starec suh opotekaje
spremlja nekaj ga korakov:
— To Antigona je moja —
pravi mu... smehlja slaboten
ustni Juriju skrivi.
Roke dene si pod glavo
in se zlekne. In tu vidi
iz Italije prizor spet:
V Apeninah je razpaljen
ves od sonca neki kraj in
kamenit. Krog žilaste so
skale. In razgled na eno
stran je le odprt: tam daleč
v nébesa modrino pa se
vzpenja črna mi cipresa,
črna, tožna, brezutešna...
To izgine... Raje bi vas
videl mrtvo v rakvi nego
tukaj živo — tak zvene mu
v duši zdaj besede lastne,
govori jih vitki devi,
ktera glavico poveša.

— Nisem včeraj bil neumen?

Ni-li deva se smejala
skrivoma besedam mojim? —
šine mu naenkrat v glavo.
In tak v duši vlačijo se
scene, slike mu, besede
brez vse logike in zveze,
kakor ribice srebrne,
koje švigajo po mirni
gladki solnčnotopli vodi...

Nekdo nalahno potrka.

«Dalje.»

V sobo pride tiho
v beli čepici s pogledom
milim, bledomodrim, a na
ustnih velih z »dobrim jutrom«
starka drobna in neznatna.
K postelji na mizico mu
krožnik s kavo dene,
gleda vsa ljubezni polna
na razmršeno to glavo
na blazinah in molči.

»No, kaj teta?« začne Jurij
»kak si spala? Kaj je danes
novega? Kaj tvoji vbožci?«
malomarno skoro vpraša,
pije kavo.

»Sanjala sem
o očetu tvojem. Čudne
sanje. Kar ne vem, odkod to
vse človeku se priplete...
Moji vbožci? I, poslala
včeraj nekaj cunj k sosedi
sem zidarjevi. Ta žena
pet ima otrok. Pred mescem
mož ubil se je pri stavbi...
Zdaj imam že pet rodbin —«

»Zdi se mi«, smeji se Jurij,
»da okraj te kmalu celi
bo obsul. In ti imela
naročnikov več boš, nego
v Pragi prvi naš krojač.

Tvoja hiša vsa bo skoro
deških kril etablismán!«

»Smej se, le! Saj, jaz bi rada.
Samo da imela boljše
bi oči... Moj bože, saj je
to le v radost in zabavo
mojo. Toda, Jurče, htela
sem te vprašati, kaj bode
s kmeti? Pojdeva-li, kdaj že
ideva ven na deželo?
Vroče že je in pol Prage
že je zunaj —«

»Tetka, tetka!

Kaj se ti že zopet hoče
na deželo? Pač lepo je
biti v sobah, kjer pod okni
gnoj smrdi. Zvečer te žabe
v spanju motijo, petelin
zjutraj. Muh povsodi polno.
Poleg tega opravljanje
mestne honoracije,
treh gospej — sodnikove in
davkarice, doktorice.
Zarjavele in nerodne
žabice z razumkom majhnim...
Če že hočeš, no, le idi...«

»Jurče, ne, ne jezi se, ne
pojdem. Mislila sem radi
tebe le. Nekako zdiš se
mi upadel. Čisto nič ti
ni Italija hasnila —«

»Daj mirú s skrbjo mi svojo.
Jaz upadel!... No, pa morda
le dočakaš, da mi bode
dobro -- ko umrjem!«

»Jurče«,

tetka v la je z rokama,
dve veliki solzi sta se
vkradli v nje oči ugasle.
Odšla je opetekaje.
Jurja to je malce grizlo.
Tak končavali pogosto

njuni so pogovori. In
smilil se obraz mu dobri,
često šla mu je na ustni
lepa že beseda — toda
zmir ostala mu je v grlu
iz navađe brezobzirne.
Morda bal se je sam sebe,
da naenkrat ne zagazil
v ginjenost bi strašno glupo...
Z roko mahnil, vstal, umil se,
dolgo česal se, oblačil,
brke vihal in telovnik
poškropil s parfumom in
šel...
— — — — —

Neskončno dolg se zdel mu
dan je, čakal je večera.
Kot da vleče moč magneta
ga, o prvem mraku že
hitel je v hišo v peti okraj.
(Dosti. Bralec dovoli mi,
da poročam suhoparno
in odmerjeno, na kratko.
Imam vzrok svoj. Mnogo častnih
in častitih možkih, brumnih
duš pastirji, dame čiste
avtorju bi lahko rekile
in njega povesti: vale!
Tega nočem, saj še v glavi
nad šest tisoč hranim verzov,
ki šume in me tiščijo —
tako škromen pa jaz nisem,
kakor tisti mož iz bajke,
kteri šepetal je pesem
v zvotljeno si vrbo staro.)

Ves večer se je potapljal
Jurij v lesk oči Lucije,
ves večer je čutil v sebi
tisto nravnostno resnobo,
karal spet, pomiloval jo,
vroče govoril in mnogo,
stisnil ji o polnoči je
roko in domov odhajal.
A med potjo spet se vrnil
trezni mu je mir. In zmerjal

z oslom se je idealnim,
tepčem, ki na kraju takem
ga hinavsko čisto oko
zapelja v komedijo.

In prisegel je, da nič več
tja ne pojde ... In doma je
legel in spal mirno spanje
kakor vedno do devetih.

— — — — —
Pet, šest dnij je tak preteklo ...

Znanci pa so brili norce
z njega, dražili so ga na
ulici in pa v kavarni.

Kaj »Krepostna Manon« dela,*)

vpraševali so ga. Kak ga
blagoslovlja stara madam,
pravili so. Luci da več
dnij že plače kakor nuna,
v sobico da se zapira
celi dan in ves večer,
da molči, nič ne smeji se;
ko madam jo nagovarja,
da z glavo le odkimava.

Pri konkurzu bi kreposti
zdaj dobila prvo ceno.

Jurij se smejal je vsemu,
a v notranjosti sprejemal
vse s pekočo ironijo.

— Prav imajo — je govoril —
s tem se smešim. Lep tak konec!

Po vsem, kar učilo žitje,
po vsem, kar užil sem v žitju,
v to močvirje sem zagazil.

In kaj neki knji me veže?

Al romantika to stara,
ki jo zvo ljubezen? Glupost!

V meni strune te so davno
izzvene ... Druzega nič
nego paradoks vsakdanji,
cvetka v blatu pomandrana,
ki sicer bi je v življenju
ne pogledal ... A končajmo —
To in ono si je zmišljal:

*) »Krepostna Manon« je ljubezniva koketa, ki
jo je krasno orisal abbé Prevost v romanu Manon
Lescant.

zginil bi, odšel, — tu bi ne
bilo končnega efekta.

Kot dijak ujeti spet bi
znova se osmešil. Čemu
bi odhajal? Skratka, enkrat
pojde še tja v te prostore,
kakor drugi jo poišče,
kakor drugi jo užije,
kakor drugi ji poplača —
saj telo to je razkošno,
saj to mora lep trenotek
biti, ko ga bo pretresal
strastni ogenj — kaj, da pred na
to še nikdar ni pomislil?

In potem spet s čistim čelom
lahko sede v krog prijatljev. —

— — — — —

Mrak večerni polagano
padal je v naročje ulic.
Nébes bil je poln oblakov,
gorki zrak je bil nasičen
in soparen. Plina luči
slabo, motno so gorele
po svetilkah. Nekaj redkih
kapljic je škropilo tlak.
Pust trenotek, kateri stiska
grlo nam in davi nas.
Duša vklenjena je v grozen
kolobar, ki v njem premeta
brez pomoči se brezvspešno.
Bijejo jo misli temne,
vstajajo v nji temne slike,
brezutešna melodija
v vse globine jo pretresa.
Poletela bi najraje
iz telesa težke ječe,
z žalostne te naše zemlje
nekam tja v višave, v eter
nad črnkasto nebo ...

In trenotek ta Lucija
v sobici je svoji sama.
Na okrogli mizici pred
njo je knjiga, in šivanje —
menda to jo je popoldne
bavilo. Roke v naročji

zdaj počivajo ji. Lampa
 z abažurjem pestrim tam na
 kraju mize pridušeno
 njen profil ozarja. Trudne
 gledajo oči v nasprotno
 steno, v ornamente. Časih
 jih zapre in vzdihne dolgo,
 kot da so jo utrudile
 misli; časih z glavo lahno
 maje, kakor bi hotela
 sebi kaj odgovoriti.
 Notranjost nje dva, tri dni je
 tak razburjena prečudno.
 Zdi se ji, da se loteva
 je bolezen. Živci v glavi
 so napeti. Često meni:
 v sencih čuje biti kri.
 Časih spomni se, kak bilo
 je pred mescem, pred par tedni —
 in strmi in zdí se ji, da
 to vse bilo je že davno,
 kot pred dvema, tremi leti.
 Tuja zdaj je sama sebi.
 Kakor da ji kdo podkopal
 pod nogami tla je, kjer je
 preje stala tako trdno,
 kakor da potem je padla
 v vrtoglavem letu nekam
 v kraje daljne in neznane.
 Vedno čuti neko žalost.
 V njeni duši zdaj je črno,
 — tak ji bilo je v mladosti
 v cerkvi na Veliki petek —
 nekdo tam umrl je — ah, da,
 njena veselost. Gotovo
 nikdar več se ne zasmije ...
 — Kot refren teh slik prikaže
 moška se ji glava redkih
 las, temnih očij, ki s strogim
 in ogorčenim ji glasom
 pravi: — Vi ste bedna! Vi v tem
 ste življenju prenesrečna!
 Kak tu sopsti vam je možno?
 Al kaj mislite v prihodnost?
 Kakor Katja? Al ne morda?
 V rakvi bi Vas raje videl! —

Prvič, ko prišel ta človek
 ji je v misel, (to sobotni
 oni večer bilo, ko si
 spletala je svetle laske),
 mislila si je: no, lep ni —
 družega nič. Spet prišel je
 z istimi besedami. In
 kot čebele so besede
 te začele ji šumeti,
 čula jih je v duši svoji,
 ko smejala v krogu družic
 se šaljivih: In nevoljna
 bolj glasno bi se smejala,
 a spet strogo šepeta ji:
 Bedna ste, obsojena ste!
 Smeh se zaduši ji v grlu ...
 In zvečer ga s tajnim strahom
 čakala je. Prišel, spet jo
 gledal je pomilovalno.
 Strogo zopet govoril ji:
 — Vi ste bedna. —

Čuden človek!

Kaj že drugih tak je prišlo
 karajočih jo z besedo! ...
 Toda tu-le v sobici so
 vsi umolknil — s poljubci
 so obsipali telo ji ...
 gnus in stud jo je pretresal
 pri spominu teh trenutkov ...
 On le noče več od nje, kot
 da mu stisne roko! ...

Nekak

instinktiven strah prešinja
 pred tem možem jo. In bolje,
 da ne bil prišel nikdar bi,
 da ne pride več nikoli!
 Kaj govoril ji o tem je,
 kar ne da se spremeniti?

Zdaj ji je kakor človeku,
 ki je nosil težko breme
 mnogo ur; v naročju roke
 brez roči leže ji, udje
 brez moči so in povsodi
 onemoglosti sled čuti ...

Temna slika trdovratno
vrača se ji iz mladosti:
daleč v izbi tam sedi na
tleh in s punčiko igra se.
Mamica nad njo se vklanja,
(nedoločno nje poteze
na obrazu vidi še),
z velo roko lase gladi:
— Angeljček, Bog daj ti srečo —
čuje šepetati. Britko
ji je, da bi zajokala ...
— Kaj prišel je nek ta človek? —
— Kaj z oči ji muselin snel,
skoz kateri pred na svet je
zrla, na-se? Na življenje! —
— In zavržena ... prokleta! —
— Pride danes? — Zbodlo jo je,
češ, saj ni, da moral bi ...

Čuje ga, pozna korake.

Brzo se ozre še enkrat
na zrcalo, z mehko dlanjo
k sencem laske si pritisne.
Ves olikan brez napake
Jurij vstopi in s klobukom
v roki vljudno jo pozdravi.

Prve kaplje zazvené na
šipe okna. Bliski, gromi.

In nasproti nji sedé spet
gleda ji v oči, nekdam tak
smehljajoče in vesele,
danes z žalostjo zastarte,
gleda in v sramoti se nad
dnešnjimi načrti stresa.
Misliti ne mara nanje.
Kri pa vre tako mu v glavo,
v duši mu šume, ob glavo
góvori bijó mu celi;
z glasom pravi ji sočutnim,
da prihaja danes zadnjič;
cele dni, noči da cele
le o nji premišlja, danes

če, da ona se odloči.
Vpraša jo, če se ločiti
od življenja hoče tega,
od otrovljenega vzduha;
ako hoče spet živeti
med poštenimi ljudmi —
in tak dalje govori ji.
(V duši mu je plalo čustvo
vzvišeno, iskal besed je,
fraz visokih in citatov
z pesmij in novel prebranih.)
Pravil je, da dost bogat je,
da razum ima dost bister,
da izkušnje ima mnogo
in dostojno izobrazbo,
a da kakor tisti hlapec,
ki zakopal svoj talent je
v zemljo, doslej vsega tega
izkoriščal ni zadosti.

Niti zase, ni za svet.
Da je ničla v tem človeštvu,
da živi tu kar brez cilja.
Toda to je drago plačal:
da obupal je in trpel
bridke zgube, mnogo muke,
a od tega nima zdaj nič,
nego vrsto pustih ur ...
Da pa ve, da i v bodoče
se drugače ne uveljavi,
da kosti ležale bodo
v grobu mu pozabljenem ...
Naj torej vsaj njo izruje
s tega blata in spet vrne
čiste njene očke svetu,
kamor spadajo, v njegovem
žitju potlej bo vsaj ena
lepa rasa tabula ...

Ima teto. Dobra ženka,
kakor dete, kakor angelj,
--- sam da tak nad njo grešil je,
da ga sram je zdaj pred sabo.
K nji da peljal bo Lucijo.
Nje srebrni lasje bodo
ščit njen. Ve, da kakor svojo
hčerkico pozdravi jo.

Kmalu rad bi k nji peljal jo,
danes še, takoj — če hoče ...

Luci zre z meglenim okom
v eno točko: njega roko,
ki nervozno tak na mizi
trese se. In brez besede
naenkrat to roko prime,
jo poljubi in zaplaka.

Duri z lahka se odprejo,
in diskretno gleda v sobo
stara madam.

»Trkala sem
menda petkrat, oprostita,
ako motim. Tu z gospodom
par besed bi —«

»I jaz z Vami«,
Jurij de. »Danes oba, jaz
in gospica, pojdeva od
tod za vedno.«

»Svatba morda?«

»Ne, ne«, pravi naglo Luci,
kri zaliva ji obraz, vrat.

»Svetu vrača se gospica,
med ljudi poštene«, Jurij
pojasnjuje resno.

»Luci,
mnogo sreče voščim srčno
Vam, ne vem, ne vem pa —«

»Dosti,
dost besed, formalitete
raje poravnajva, madam!,
Jurij govor ji prekine.

»Torej z Bogom, Luci moja,
z Bogom, draga goiobica.
Pomnite pa: če vam boče
v onem svetu kako čudno —

hiša moja je odprta«.
Stara madam poljubila
Luci je pri tem na čelo ...

— — — — —
Divja ploha kruto bije
na tlak ulic. Plin v svetilkah
plapola. Nebo je črno.
Mesto pusto. V temnem plašču
tu pa tam se k vratom stiska
stražnik nočni ... In to noč
roko v roki z Jurijem
Luci vstopa v novo žitje ...

ŽENSKO VPRAŠANJE IN NAŠI NARODNI STRANKI.*) HOMO NOVUS. LJUBLJANA.

Gotovo je za vsako politično stranko potrebno, da se resno zanima tako i za splošno socialno gibanje kakor tudi za žensko vprašanje. Zanimalo bo torej marsikoga zvedeti, na kako stališče da ste se postavili glavni slovenski politični stranki glede ženskega gibanja. Koristno je to tudi za vse one, ki se s tem pečajo, da bodo vedeli, kdo jim je prijatelj, kdo nasprotnik. Označiti hočem torej na kratko stališče narodno-napredne in katoliško-narodne stranke proti glavnim težnjam ženskega gibanja in ga medsebojno primerjati. Moja naloga bo pokazati, v koliko da odgovarjajo nazori »liberalne«, oziroma »klerikalne« stranke splošnim namenom ženske emancipacije in programu, ki ga zastopa »Slovenka«. Opiral se bodem na izjave, katere sta podala v svojih predavanjih: »Ženska in javnost« dr. Tavčar

*) Uredništvo »Slovenke« si iz kratkih poročil v ljublj. dnevnikih ni moglo ustvariti lastne sodbe ne o predavanju g. dr. Tavčarja niti o onem g. dr. Lampeta ter priobčuje ta članek s primerno reservo. Op. ur.

za »liberalno« in dr. Lampe za »klerikalno« stranko.

Dr. Tavčar zavzema ženskemu gibanju prijaznejše stališče nego dr. Lampe. V svojem predavanju v »Splošnem ženskem društvu« nam ni povedal sicer nič novega. Glavna misel njegovega govora je bila: žena naj nastopa v javnosti! Toda povedal ni, kako naj žena nastopa v javnosti! Priporočal je le, naj se žena oprostí duhovniškega varuštva in nadzorovanja in da naj sama svobodno misli. To je sicer pri nas na mestu, ker so zlasti nižje mase ženstva popolnoma v roki duhovnov, ki ravnaajo ž njimi, kakor se jim ravno zdi najprimernejše. Toda proti drugim ženskim zahtevam je to vendar malenkostna stvar. Žensko gibanje pozna tudi važnejše točke, kakor je »osvoboditev iz duhovniškega varuštva«, in o teh točkah je dr. Tavčar molčal. Sploh je bil ves govor dr. Tavčarja precej rezerviran in nezaupen, ker se dr. Tavčar sploh mnogih stvari ni dotaknil. Ali toliko pa zamoremo zagotovo posneti iz dr. Tavčarjeva govora, da narodno-napredna stranka ženskemu gibanju ni nasprotna, ampak da je le nekoliko nezaupna proti prehitremu prodiranju naših nazorov o ženskem vprašanju. Če tudi ni torej »liberalna« stranka navdušena boriteljica za naše ideje, pa nam vendar ni nasprotna. In to nam daje up, da dobimo vendar sčasoma pri njej trdnejše opore. — Če bi se vprašali po vzrokih, ki bi nam pojašnjevali to rezerviranost in nezaupnost, ki vlada tudi pri inteligentnih krogih narodno-napredne stranke, tedaj bi si mogli to le tako tolmačiti, da je velik del slovenske inteligence sploh proti vsemu novemu, modernemu zelo nezaupen in da je naša »napredna« inteligenca v marsikaterem oziru neznansko konservativna. To se da opazati tudi v drugih stvareh, tako n. pr. v leposlovju in drugod. Poznam odlične, zelo izobražene može narodno-napredne stranke, ki gledajo s prezirljivim nasmehom

na vse delovanje v prosep ženske stvari. Ne vem, če vlada ta nezaupnost in apatija iz prepričanja ali iz kakih osebnih ozirov, ali iz napačnega tolmačenja ženskih zahtev! Nočem dalje razmotrivati tega vprašanja, faktum je enkrat, da je tako in da bo treba še mnogo časa in truda, da se dovedejo naši inteligentni krogi do pravega naziranja o ženskem vprašanju.

No, če nimamo v narodno-napredni stranki navdušenih soboriteljev, imamo pa v »klerikalni« stranki naravnost nasprotnike. To se je videlo že večkrat, ko je nanesla govorica na žensko vprašanje in zlasti na žensko gibanje na Slovenskem, to se je videlo tudi sedaj pri dr. Lampetovem predavanju. Jedro njegovega predavanja je bilo: ženi, katero je postavilo krščanstvo na boljše stališče, naj bosta odprta dva pota: zakon, v katerem je seveda odvisna od moža, in krščansko devišstvo v samostanu. Dr. Lampe seveda ni izrecno rekel, da bi morala vsaka ženska, ki se ne poroči, v samostan. Toda iz tega, da je samostansko življenje toliko hvalil in mu dejal nekako prednost pred življenjem v svetu, je razvidno, da je ideal dr. Lampetovega naziranja o ženi: zakon ali samostan. Omejenosti dr. Lampetovega naziranja o ženskem vprašanju nam ni treba še le dokazovati; vidi jo lahko vsakdo, ki le pomisli, kaj bi bilo, če bi bila ženi mogoča le ta dva pota. Dr. Lampe je s tem enostavno zavrzel vse moderno žensko gibanje, ker je s tem pomaknil ženo naravnost za nekaj sto let nazaj. S tem se je pokazal on in stranka, v katere imenu ali sporazumljenu (?) je govoril, nasprotnika vsega modernega ženskega gibanja, onega gibanja, ki hoče omogočiti ženskam, ki čutijo za kak poklic veselje in zmožnost, da se zamorejo proste in neodvisne same ohraniti, ki hoče narediti iz žene človeka iste veljave, ki jo ima možki, ki hoče upejljati eno moralo in en zakon možkemu in ženski, sploh, ki hoče napraviti možu ena-

kopravnega in istovrednega človeka tudi iz žene. O vsem tem gibanju, ki navdušuje vsakega človekoljuba, možkega in ženo, in s katerim se peča ves moderni svet, noče dr. Lampe nič slišati. Mi vemo sedaj, da je dr. Lampe, ki se je norčeval iz onih, kateri se trudijo, da bi bila tudi žena bolj izobrazena nego je bila dosedaj, ki hočejo pripraviti, da bi se tudi žena pečala z resnimi opravili, tudi z onimi, ki ne spadajo v gospodinjstvo, ki hočejo ženi zbistriti duha in ublažiti srce, naš nasprotnik, da sta našemu gibanju in delovanju dr. Lampe in njegova stranka sovražna.

Spoznali smo torej svoj položaj, vemo, kdo nam je prijatelj, kdo neprijatelj. Trdne zaslombe nimamo ni pri eni, ni pri drugi stranki. Žalostna resnica je, da ni našla morebiti še nobena ideja pri nas in tudi drugod toliko nasprotnikov, kakor ravno žensko vprašanje. In vendar ni toliko vzrok tej apatiji prepričanje dotičnikov, saj ne morejo dobiti tehtnih vzrokov za svoje nasprotovanje, vzrok je ali v osebnih ozi-rih in dobičkaželjnosti moškega spola ali v splošnem nerazporazumljenju in velikanski nevednosti! Zlasti zadnja nam škodi največ. Kdo ne pozna onih bajk, da hočejo postati ženske — možki itd. Če hočemo torej kaj doseči, je treba najprej, da vsak po svoji moči uči ljudi in jim razjašnjuje nejasne ali pobija napačne pojme o ženskem gibanju. Skrbeti moramo najprej, da dobimo inteligentne kroge na svojo stran, potem bo pronicala ideja enakopravnosti in osamosvoje žene tudi v ljudske mase in odobrila obilen sad! Potem se zmanjša in izgine krog nezaupnežev, propade pa tudi zbor naših nasprotnikov! A da se uresničijo naše nadeje, bo treba še mnogo napora in požrtvovalnosti, in zato na delo!

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

Na Zidanem mostu.

Kjer objema bistra Sava
gor solčavskih brhko hči,
tam ni zemlje naše meja,
sklep celote tam leži.

Most granitni nad globino,
— skalna vez slovenskih tal, —
jasno pne nad njim se nebo,
v dnu šumi deroči val! . . .

Sloga zidaj most mogočni,
nad prepadom tujstva svod,
in v ljubezni bratski, močni
k zmagi stopal boš, moj rod!

Mimo Celja.

V obrazu jeze rudečica
podviza mojo pot od tod,
kjer v gnezdu tujem kukavica
zli svoj je izvalila rod.

Na razvalinah ob strmini
oko trenotek se mudi,
in v duši temnih dob spomini
budé prizore lepših dni . . .

Mogotcev krutih stebri stari
razsuti v sip in prah ležé,
nad njimi pa se v solčnem čari
slovanski sokol smelo pne.

V pivarni v Žaleu.

Mogočno se kupe pené
in rádostno vriska srcé,
da jek se razlega okrog:
Domači sok, živi te Bog!

Kot hmelj korenito navzgor
oklepa se trdnih opór,
oklenimo mi se povsod
ljubezni za dom in za rod!

Bog čuvaj te, cvetna ravan,
in jasno naj sije ti dan,
da sladni tvoj hmelj bo zórél,
sok zlati nam srca razgrel!

Mogočno se kupe pené
in radostno vriska srcé,
da jek se razlega okrog:
Domači sok, živi te Bog!

ZAVOD SV. NIKOLAJA V TRSTU.

Važen in vesel dogodek v razvoju zavoda sv. Nikolaja nam je danes zabeležiti. Vstrajnemu prizadevanju vodstva zavoda se je namreč s pomočjo vrle Tržaške posojilnice posrečilo, kupiti pripravno hišo, v katero se zavod preseli meseca avgusta t. l. S tem je ta velevažna ustanova postavljena na trdna tla.

V »Slovenki« smo že večkrat očrtali namen zavoda sv. Nikolaja ter povdarjali njegovo važnost. Zato bi bilo odveč, ako bi se danes zopet spuščali v dokazovanje, kako silno potreben je ta zavod baš tu v Trstu, kolikega pomena je to zavetišče za naša dekleta, ki si v Trstu iščejo kruha. Opozarjamo le na to, da bo zavod sedaj lahko razširil svoj delokrog ter svojo zaščitno, vzgojevalno in izobraževalno nalogo vršil uspešneje, nego je bilo to doslej mogoče.

Pred vsem bodo sedaj prostori dopuščali sprejemati večje število deklet ter daljše bivanje oziroma izobraževanje istih v zavodu. Vodstvo zavoda namerava zasnovati gospodinjstvo šolo za služkinje. Tudi nekaka nadaljevalna oziroma ponavljalna šola se uredi, in začela se bodo tudi toliko zaželjena predavanja. Sploh bo sedaj zavod lahko uresničil marsikako dobro in koristno namero, katero je moral sedaj opuščati vsled neugodnih prostornih razmer, in pričakovati smemo od njega dalekosežnih uspehov.

Vsako človekoljubno slovensko srce se mora torej veseliti nad važno pridobitvijo zavoda sv. Nikolaja v Trstu. V tem veselju pa ne smemo pozabiti, da si je zavod z nakupom hiše vzel na rame veliko in težko gospodarsko breme. Treba mu bo plačevati obresti od kupnine in kapital ter tudi davke. V pokritje teh izdatkov nikakor ne bodo zadoščali redni dohodki zavoda. Treba torej z obilnimi darovi pri-

spevati v njegovo blagajno, da bo zmoغل plačila. Slovenke in Slovenci, bodimo torej točni in velikodušni ob vplačevanju tega narodnega davka!

NOVE KNJIGE.

Magdalena. (Naše Doba. II. 651—658.) (Nadaljevanje.) V tem pa grozi bridko izkušani Luciji nova izkušnja. V neko krčmo pride njen oče. V pijanosti razlaga celi družbi o svoji hčeri, o njeni preteklosti, o pravicah očeta. o tem, kako mu je bila odpeljana Luci. Ta vest je švignila po mestu. Ženska honoracija mestna se je zbrala v navadnem kraju, kjer je opravljala. Z ogorčenjem govori o škandalu, pripoveduje z nenasitnim poželenjem o izmišljenih podrobnostih, razlaga o hišah prostitutk. Mahoma je Luci obsojena pri njih. Vse mesto se od nje obrača z zaničevanjem. Tako je šla nekoč v tem času v grajski park. Tu je našla znanega jetičnega študenta. Posluša njegove revolucionarne socialne nazore, katerih ne razume dosti; toda po resničnem in prepričevalnem glasu je čutila, da ima ta človek prav. Napade ga pošastna slabost njegove bolezn — v tem hipu Luci izda svojo sočutno ljubezen do njega. Od njega zve, da vse mesto pozna njeno zgodovino. Ona mu priznava, da je šla po blatu, a da hoče živeti novo, čisto življenje. »Buržoza to ne dovoli, utepe vás«, ji reče otožno. Luci odhaja po tem srečanju, »v oné tupé resignací, jako zvíře, které cítí zápach krve z porážky.«

Patricijske dame smatrajo za svojo dolžnost, opozoriti Jurijevo teto, češ, kako nizko jo je prevaral. Nič ne dosežejo. Pričakujejo, da bo opozicijski list izkoristil škandal. V tem je pa doktor, poglavar opozicije, hotel loviti v kalni situaciji. Pregovoril je Jurija, ki je bil po mišljenju buržoastičen aristokrat, na stran opoziciji. Jurij je bil izbran celo za kandidata poslanstva. Pri slavnosti, ko so blagoslovili zastavo društva opozicijskih veteranov, se je prvič oglasil s frazovitim in bombastičnim govorom. Bil je popolnoma ujhov. Pri ti slavnosti je bila navzoča i Luci s teto. Mučen trenotek zanje. Nekateri so jo prezirali, drugi pa, ki so govorili ž njo, so

je brezobzirno spominjali na atmosfero in življenje razupite hiše.

V tem se Jurij pripravlja na kandidateško potovanje. Doma si je nabavil primerno opravo, knjige in slike. Iz Prage prihaja zaupnik, ki ga spremlja po okraju. List vladajoče stranke pa ni pasel lenobe, ampak trgal Jurija in njegovo življenje z dokaj jasnim namigavanjem na Lucijo. »Volný Občan« je odgovarjal in ilustrirana 14 dnevna priloga je potegnila večino na svojo stran. Boj je zagazil do krvi in sodišč.

Zaupnik pride. »Všecko znal a o všem mluvil, je vším možným: politikem, kritikem a literátem, zoldnéřem je listu v Praze, venkovských pět plátků syti hlubokými úvahami o té naší situaci.« Jurij mu čita pripravljene kandidatne govore. Zaupnik mu prorokuje bodočo slavo. — Opozicija se je zbrala v sijajnem številu v svoji gostilni. Njen crême je obkrožil dolgo mizo. Tu se debatira v tonu gostilniške politike. Vsak bi se rad zablistal s svojo pametjo pred zaupnikom iz Prage. Ta razlaga svoje izkušnje in teorije. Govorica se je potem dotaknila mestnih razmer in naposled Lucije. Jurija interpelira doktor; pripoveduje ves dogodek. Vsi ga slave zaradi njegove humanitete.

Luci se pa v tem pregrozno godi v ti družbi. Ta jo preganja povsodi s svojim zaničevanjem; celo v cerkvi. Poleg tega pa še umrje edini človek, kateri ji je odpuščal, kakor njena dobra teta, in katerega je ljubila z resnično ljubeznijo, tisti revolucionarski jetični študent umrje. — Luci mu gre na pogreb v revno in zanemarjeno predmestje. Težke misli jo prešinjajo. Po pogrebu ostane sama nad svežo gomilo in jo moči s solzami. Vrača se domov.

Na dvorišču stoji zaprašena kočija. Jurij se je pripeljal s kandidatnega potovanja. Ves opojen je od svojega vspeha. Luci se zdi čuden tisti žar v njegovih očeh. Jurij skoči za njo v njeno sobico — požel si je njenega telesa. Grabi za njo, poljublja jo — ona ga pa sune od sebe, da se opoteče — in beži iz hiše. Jurij je vedel, kaj pomenja nje »Z Bogom!«, a ne zadržuje je. Tem več pridobi s tem za svojo bodočo karijero.

Luci v tem hiti iz mesta, na isto cesto, po kateri se je pripeljala sem. Nazaj hoče v Prago. Njene misli se vrte vse v eni smeri. Tam v Pragi pri železnem mostiču

bo konec vsega. Šla je že skozi Libeň, Karlín, Prago, gre mimo žalostno ji znane hiše — odtod do mosta ima le še par sto korakov. Prišla je do skrivnostne tihote okrog Rudolfinia, stopila do ograje. Bori se v strašnem duševnem boju: živeti ali dol v valove? — Naenkrat zamahne z roko, obrne se »v tepnu žití« nazaj, napoti se proti hiši, dobro ji znani, pritisne kljuko — vrne se v kraje nekdanje sramote. —

S tem zaključkom je pesnik dal najbolestnejši udarec zakrknjenim našim družabnim nazorom — v njem vidim najkrepkeje se pojavljati gnjev pesnika proti buržoastični pruderiji. Čul sem, da so se čudili nad tem, ker Lucija ne umira s samoinorom. Ne oziraje se na to, da se samomor ne strinja nikakor z značajem Lucije — kot še nadalje dokažem — koliko slabotnejši bi bil ta obrabljeni način, mnogo manj učinkujoč! Družba, v svojem jedru gorja nego Luci, jo zaganja v prejšnje blato življenja, ne dovoljuje, da bi se vrnila v pošteno življenje. »Buržoa ne dovoli vam ... buržoa nič ne odpusča.«

Z »Magdaleno« je pesnik hotel podati kos tiste poezije, o kateri je drugod dejal: »In nad grobi naših časov bo grmela ta poezija kakor obsodba svoje dobe na zgodovinskem sodišču!«

»Samo te kitice, samo ti toni lahko izpregovore enkrat za milijone teh ljudi, kateri tu izginjajo brez imena.« (Pêle-Mêle, str. 53.)

Moderna poezija mora po pesnikovem nazoru in prepričanju v prvi vrsti služiti socialnemu razvoju, mora iti na čelu reformskih teženj v krivični uredbi naše družbe, brez strahu odkrivati ture in rane našega življenja in naj tudi razburja živce mirnim privilegiranim občanom. Pesnik je izrazil že večkrat ta svoj nazor. V »Magdaleni« n. pr. ostro napada jetični študent današnje poezijo: »Nenávidim z celé duše tohle dnešní rýmování; nepoetivec je dnes básnik!« Češ, da piše ponarejeno, umetno. Zlaga samo to, kar se prilega »našim buržoazijcem.« »Jen nic bořit! To mu jaksi ruší nervy. On se boji převratů, vsěch revolucí. A tak naše poesie konservativním tím proudem plyne celá — celá, celá!«

(Zvršetek pride.)

Ivan Cankar: Knjiga za lahkomišelné ljudi. Ljubljana 1901. L. Schwentner. — Nekje sem bral

oceno te knjige, v kateri meni modri in za vse blago in dobro uneti kritik, da ni za pametne ljudi, za lahkomišelné pa tudi ne. Da bi presojevalec ne vedel, za kaj tako govori, seveda ni misliti, zato je gotovo njegova sodba neovržno pravilna. V resnici je pri Cankarju malo ali nič hvalevrednega, kajti da bi nas vodil in učil mladenič tako dvomljive moralne vrednosti, ki se posmehuje najsvetejšim narodnim in verskim idealom, to bi bilo pač žalostno. Ta bogokletna knjižica bi se morala, ako bi že obstajal davek na take proizvode, obdačiti tako visoko, da bi jo kmalu minulo veselje po belem dnevu. Ker tega žalibog še ni, ne preostaja drugo, nego da jo pokupi kak slovenski škof ter sežge, bolje je namreč, stokrat bolje, da na možnji škodo trpi eden nego da bi jih sto in dvjesto bilo oblatenih na duši. To je moje prepričanje, saj vendar tudi v meni tiči dober kos tistega policijskega duha, o katerem govori Cankar s tisto svojo strupeno ironijo. Toliko v zavarovanje, da bi vendar nikdo ne sklepal iz dvoumnih besedij mojih, da morda celo hvalim to velepogubno, po kužnih ideah smrdečo knjižico človeka, ki se slabšega dela, nego je v resnici. Kaj neki namerava Cankar s svojimi deseterimi črticami, katere nam je podal v svoji najnovejši objavi? Meni se zdi, da se bojuje proti — mlinom na veter. Če količkaj poznam dušo in obisti tega vseskozi nevarnega človeka, rekel bi, da sam sprevideva ta svoj neplodni namen, saj priznava z najnaivnejšo odkritosrčnostjo sam: »Vse moje življenje je posvečeno brezvspešnemu, popolnoma brezvspešnemu boju.« (2). Glejte ga, to je! In zakaj? »Moj sovražnik je neranljiv in nesmrten« (prav tam). Še bolje, torej — mlini na veter, ti so neranljivi in tudi — cum grano salis — nesmrtni. Tega Cankar seveda ne pove tako naravnost, vendar če mu sledite po vseh solncih, mesecih, in zvezdah, pridete do cestnih jarkov itd., včasih pa so blizu cest tudi — mlini na veter. Meni se — oprostite mi to sentimentalno mehkost — res, meni se Cankar smili. Da se gre vendar zapisati hudiču, to je prežalostno: ko bi Cankar vsaj ne bil — Slovenec; satanist, satanist v slovenski obleki, to je najhujši udarec, ki je mogel zadeti našo toliko obetajočo mlado književnost. Seveda daje C. po navadi simbolističnih zapeljivcev hudiču ves

drug pomen: »Jaz sem volja in sila in oblast« (42), govori njegov hudič, ali pameten človek se ne bo dal preslepiti. Ali se ne ježijo lasje človeku, ki ima še kaj krščanske ponižnosti in vdanosti v voljo božjo, ko čita take besede: »Poznal sem te in zdelo se mi je čudno, da si grizel toliko časa ovsenjak krščanske zadovoljnosti. Ti, iz tistega testa, ki mislim napraviti iz njega novo človeštvo ... (39)«; ni čuda, da je vedno slabejše in da bo še hujše na svetu, če se oznanjajo taki nauki, kakor: »Nezmernost, prijatelj, je morala pač blagosloviti skromnost — od kod bi drugače jemala?« (prav tam). C. menda misli, da je povedal s tem grozno modrost, nam pa se zdi, da je pokazal le svojo nezdravo nezadovoljnost in tisto nevarno revolucijonarsko naravo, ki si ne da dosti ne malo imponirati po — policijski. Zato ni čudo, če je — pozabivši vse spoštovanje do duhovske in posvetne avtoritete — nezadovoljen s seboj, družbo in svetom, da se ne zadovoljuje več z zrakom, vodo, šumenjem gozdov in žuhorenjem studentev, ktere dobrote mu je podarila kakor drugim kreaturam dobrotljivost božja; kako žalostno-disharmonično sedaj v primeri z mirom božjim, ki je prej kraljeval v tempeljnu njegove duše, ko je ponosen vsklikal: »Tudi moja je vsa zemlja in na razpolago so mi vsi cestni ogli in vsi jarki in vsa gnojišča, da ležem pod milim sinjim ohokom ter poginem, prav kakor vse kreature božje, psi, mačke in vrabci«, (38; zdi se, kakor da je bil že od začetka v njem kal nezadovoljnosti, kajti ne gre imenovati pse, mačke in vrabce v eni sapi s — človekom!)

Kakor požar se je potem razlila po njegovi mladi duši smrtna bolezen, koji ni leka — razun v vrnitvi k ponižnosti in udanosti. Ali malo je upanja, da bi se C. rešil, zdi se mi, kakor da bi v svoji slepoti bil prepričan, da pokore in spreobrnjenja ni, da je to vse le — hinavstvo, ali kakor bi rekel C. v svoji prešernosti: Policijski nagon je dobil nadvlado. Da je naš mladi pisatelj brez idealov, pravi pravcati — nihilist, to brž sprevidi vsak, če le opazuje, s kakim ognjem hrumi proti glavnima strebroma človeške družbe: duhovski in deželski gosposki. Kaj naj si misli ud poštene družbe, koristen član človeštva o spaki, v kateri zre C. svojega namišljenega

sovraga, o katerem govori kaj nespoštljivo: »Njegova zunanost je bila znamenita. To je bil tisti dvorni svetnik z dostojanstvenim, resnim obrazom; a oblečen je bil v popovsko haljo« (14). O neobhodni duhovski gosposki govori, kakor da bi ne bila namestnica božja na svetu, ampak kakor da se redi ob omejenosti človeške uma; vsakdo ve, da je to rečeno tako nedostojno, da se človek zdravega uma niti zmenil ne bo za te izrodke nezdrave domišljije. Ali mlademu pisatelju ni dovolj, da mimogrede priloži namišljenim parasitom človeške družbe kako gorko, to razpravlja tudi na dolgo in široko (Križev pot), opisujoč dečka, ki je baje Boga sovražil. Take psihologične probleme reševati je kaj vabljivo za nadarjenega pisatelja Cankarjeve vrste — kajti treba priznati, da je C. nadarjen —, vpraša se pa, če je to zdravo za pobožno slovensko dušo. — Isto zasleduje na drugi strani proti posvetni zavori človeškega napredka in svobode v črtici »Kralj Malhus«, kjer opisuje kralja z mozolčastim obrazom in velikim trebuhom tako nespoštljivo, kakor kakega poganskega malika. Kjer so seveda premise napačne, tam so krivi tudi zaključki, in to moramo trditi z vso resnobo o črticah, ki imajo neko socialno ozadje (Iz predmestja, Hudodelec); mesto da bi iskal pisatelj korenino zla v grehu in neomejeni nezadovoljnosti sedanjega, krščanstvu odtujenega rodu, zdi se, da meri na posvečene in neposvečene, javne in zasebne faktorje, ki bi morali pomagati, a iz sebičnosti, omejenosti in zakrknjene lenobe še vzdržujejo to kričečo krivico. Seveda je tudi C. privrženec vsakojakih modernih teorij in išče izvor pregreham v krvi in bedi sami, za prosto voljo, najvišji dar božji, pa se ne spremeni. Kakor se v svoji suhi, neidealni duši posmehuje vsemu, kar smatra človeštvo za najvišje ideale, tako se roga tudi rodoljubju in najsvetejšim prizadevanjem za boljše bodočnost narodovo. Črtica »Iz življenja odličnega rodoljuba« nam kaže istega C., ki je spisal tudi nedostojno komedijo »Za narodov blagor«; res, C. dela dosledno! Zdi se, kakor da bi hotel vse podreti, kar so sezidali naši veliki prvoboritelji, ki ne zaslužijo samo spominskih plošč na svojih rojstnih kočah, ampak prave iz mramorja rezane spomenike s celo ali vsaj doprsko podobo. Zalostno, neli? da sin slovenskega naroda

odkriva sovražnim nam tujcem rane na narodnem telesu, da nas bodo še bolj zaničevali in prezirali. Upamo in trdno pričakujemo, da bodo merodajni krogi poskrbeli za to, da Cankar nikdar ne postane narodov — ljubljenelec. Te bridke besede mi je nehote iztisnila iz peresa rodoljubna bolest, sicer pa — resnica nad vse! C. v svoji pokvarjeni duši ne priznava, kaj je storila cerkev in duhovščina našemu narodu, ampak si upa govoriti celo o suženjstvu iz Akvileje, o pomehkuženosti etc.; vsakdo, ki pozna naše sedanje razmere in slovensko zgodovino, dobro ve, s kolikim opravičenjem. V vsi svoji frامasonski prostomišljenosti vendar niti ne priznava posvetnih narodnih moč, kar nam priča njegov Štefan Frfila iz Šentflorjana; najbližje Cankarjevemu srcu je pf. Kosirnik, ali ne vemo, če tudi ne postane filister — saj je zaljubljen in se bo gotovo ženil — ali vsaj — pijanec. Vse torej kaže, da znači C. knjiga — deficit. Ali — oprostite — začela me je peči vest, zdi se mi, da sem preveč zdelal Cankarja: Cankarja pa se jaz tudi bojim, in vem, da bi ne bil dovolj zadovoljen z menoj, če bi samo pohvalil še papir in da knjiga nima tiskovnih napak in da je vendar tu pa tam kako zrno. Jaz sem sebi tudi najbližji, zato moram kaptivirati njegovo blagonaklonjenost, sicer me dene prihodnjič še v kako povest ali nedostojno zvezo, dasi sem jaz najpoštenjši človek, skoraj brez — greha. — C. je napisal svojo knjigo za ljudi »lahkih mislij«, ne za lahkomiselnost ali celo — pametne ljudi. Od prve do zadnje strani je treba mnogo misliti z njim, in če se povzdignemo nad vsakdanje verske in filistersko-moralne predsodke, imeli bomo velik užitek od berila, saj v resnici ni bilo menda še v nobeni podobni slovenski knjigi napisanih toliko jedrnatih, sentencijalnih mislij, ki te često frapirojo po svoji originalnosti; kakor v »knjigi za lahkomiselnost ljudi.« Tega užitka seveda ne bo imel tisti, ki sploh ne sme uživati tega prepovedanega plodu človeške fantazije, zlasti ne, če se mora šteti hočeš nočeš med tiste, kojim napoveduje C. in ves mladi svet neizprosno boj. In če taki kritiki imenujejo C. pesimista in — nihilista, so kvečjemu smešni, kajti naš mladi pisatelj ima najvišji človeški ideal — prostost človeškega duha. On ve sicer, da je človeška narava in vsa

uredba človeške družbe zakleta sovražnica temu svetlemu idealu, on ve, da je njegov sovražnik skoraj neranljiv, takorokoč nesmrten, vendar veruje in upa. »Nekaj lepega in veličastnega je v tem tragičnem upanju... Tisto globoko neumljivo upanje, da se nazadnje vendarle porušijo tempeljni... (8)«. Zato se mu zdi ta ideal skoraj nedosegljiv. »Ali ne vidiš, da želim nedosegljivega? Daj mi, kar je nedosegljivo (48)!« To so njegovi človeški ideali. Njegovi socialni in narodni ideali so izraženi bolj indirektno in skrito; samo zavest, zavest da nosi narod verige — to bo narodov preporod. Ne suženjsko prosjačenje, ampak možato zahtevanje svojih pravic, to je možato, taki naj bi bili naši javni zastopniki. Kakor Prešeren tako tudi C. ni menda še obupal o narodu, a nevesele razmere ga silijo, da v perečih satirah izraža svoje ogorčenje nad to narodno grdobo. Njegova satira pa ni brezsrčna, trda, saj on upa, radi tega čuti sam udarce po takozvanem narodu bolj nego tisti, ki jih zaslužijo. C. lahko smatra to svoje delo za program svojemu prihodnjemu književnemu delovanju, toliko obsega ta knjiga »Za lahkomišelné ljudi«. Prav radi tega seveda, ker je tako bogata mislij, je tu pa tam kaj očitati umetniški dovršenosti, vendar pa je hvalevredno, da se C. čim dalje bolj oprasha tiste moderne meglenosti in nejasnosti, ki ni nobenemu umotvoru na korist. Sicer pa se C. gotovo tudi zaveda, da krog njegovih bralcev ni še velik, treba bo, dasi svoje »lahkomiselne« ljudi šele vzgoji, to pa je ravno pot proti uresničevanju njegovih vzvišenih človeških in narodnih idealov.

Dr. Iv. M.

Knjige družbe sv. Mohorja v Celovcu za l. 1901.: Fr. Malograj-ski. Za srečo. Povest. -- Na popolnoma realnih tleh se razvija povest. Hvalisavo pismo iz Amerike, spreten agent in navihan domačin pripravijo lepo število prebivalcev neke Dolenjske vasi, da gredo sreče iskat v Brazilijo. Preden se vkrcajo, odnese jim Komar, njih zapeljivec, ves denar, prepustivši jih brezvestnemu agentu z izrecnim namenom, da se naj ne vrnejo nikdar več. Po grozni vožnji se izroče vsi (razen Franceta in Blaža, ki gresta demante kopat) veleposestniku, ki jih pošlje v kavine nasade. Hujše se jim godi nego

sužnjem. Le Tončika, dekle krepkega značaja, se ubrani pijavk in pripravlja tla za osvoboditev svojih naivnih domačinov. Ti sicer poskusijo enkrat ubežati, ali nakana, nerodno zasnovana, se posreči le godcu Tončku, položaj drugih se še poslabša: bič po hrbtu, mnogo dela, slaba hrana! — V istem času jo popihata tudi omenjena dva demantokopa, z dobrim uspehom. Ali begunca zajdeta med ustaške in vladne čete, ki so se imele pravkar spoprijeti: ene zajamejo Franceta, druge Blaža. Med bitko se slučajno snideta ujetnika kot — sovražnika; skupno odneseta pete v bližnje mesto. Tam jo pouči neki Hrvat, da in zakaj imajo Avstrijci konzulat. -- Med tem pa so tudi delavci v kavinih nasadih dobili navodilo, kako je treba postopati; njih odposlanca se snideta s Francetom in Blažem v — čakalnici pri konzulu. Zdaj pridejo veseli trenutki. Dosedanji gospodar mora vsem izplačati, kar so zaslužili, tudi nezaslužene batine. — Družba gre potem iz Brazilije v New-York, kjer preskrbi Tončika vsem dobre službe.

Vsporedno z dogodki v Ameriki se v posebnih poglavjih opisuje, kaj se godi doma v Evropi. Odkrije se marsikatera temna stran iz življenja našega seljaka, risana črno, ali izborna: mnoge bralce bo ganilo do solz angelsko potrpljenje lepe Lojzike, ki jo oče, živinski pijanec, muči do krvi in jo naposled proda postarnemu zapeljivcu Komarju, vrnivšemu se iz Amerike. —

Dekle se upira in upira očetovi nakani — saj pričakuje, da se vrne njen ljubimec France, ki je šel zaradi nje iskat demantov v Brazilijo; ali njen telesni in duševni odpor pojema nasproti krutosti očetovi; naposled se uda, zlasti ker se ji javi, da je požrlo morje parnik, ki se je z njim že vračal Francé. — Poroka se vrši, čez nekaj tednov pa se vrne — France, ki se je čudežno rešil; ali Lojzika je zdaj zakonska žena in ga resno zavrne: zavrne ga celo, ko se čez 14 dni njen mož ponesreči in ona postane udova, češ, z drugo bo postal srečen. In res je Lojzika čez leto dni botra pri Francetu. —

To dvojno dejanje je dobro zapleteno in se razpleta zanimivo. Dejanja je v povesti, kakor smo videli, mnogo, skoraj premnogo, ali — povest obseza skoraj 200 strani — obdelano je tako, da se ne občuti

prisiljeno grozadenje. Seveda opazimo, kako porablja pisatelj ugodne prilike, da govori obširno o kaki postranski zadevi; ali kaže se tolika rutina, da se včasih res malo pomuzano, pa se le radi udamo pisateljevi volji. Slučaj je sicer velika gonilna sila v povesti, ali nekaj je vedno podkrepljen. Frapantno je, kako zna pisatelj prav na ameriški način z zgodovinsko in dejansko resničnimi dogodilji podajati svoji povesti pečat resničnosti: opazovali smo že, kako je ljubljanska policija zavračala izseljence — ali ima originalna uporaba — živinskih potnih listov realno podlago, ne vem; kar zavzamemo pa se, videč, s kako skoraj drzno primerenostjo se porabi potop ladje Bourgogne ter se opiše prav tako, kakor smo ga čitali svojedobno v časnikih.

Da Malograjski pazi zelo na duševno stran, to vemo že od drugod zdavna. Pri ljubki Lojziki nas zanima zlasti njen nepričakovan preobrat. Njeno nasprotje je možata Tončika, ki pravi pred poroko svojemu »možu«, jokavemu Janezu: »Povem ti, moj mož me bo moral ubogati.« — Med moškimi osebami je dobro pogojen krčmar Majhen, nadalje tipičen pijanec Gril in godec Tonček. Glavna oseba v povesti, Komar, se slika v pretemni luči; zato se nam zdi proti vesoljni pravici, da mu naposled prisodi pisatelj nedolžno Lojziko; je li hotel pokazati s tem Lojzikino žrtev v svetlejšem sijaju? Najbolj poetična — ako je ta izraz prav — oseba je stari Čampa (grdo ime!), ki mu je trpljenje slast: alegorija slovenskega trpina!...

Genre je pogojen jako dobro. Tu so pravi kmetje s svojimi govori, kretnjami s priprostimi površnimi dovtipi in svojim zbadanjem. Le pisma so pisana previsoko.

Nedostatki — kje bi jih ne bilo? — so nekaj implicite že doslej navedeni. Motivacija je včasih nedostatna; n. pr. bralec zmaja z glavo, ko čita, da delavci v kavinih nasadih poskusijo prav v istem času beg kakor daljna kopača v demantnikih; razlog na str. 104. »druge rešitve ni bilo«, ne velja — za povest celo ne. Tudi je čudno, da goljufivega Komarja, ko se vrne domov, ne prime roka pravice, da se ga n. pr. Lojzika, ki ve o njegovi goljufiji, ne odkriža lahkim potem, s pomočjo sodnije; pozneje kot njegova žena seveda ne more nastopati proti njemu, kakor ji

namigne France; zlasti se nam tudi njeno odločno vedenje kot žena in udova ne zdi prav verjetno, če pomislimo, da se je prej le pasivno brarila moža — goljufa, tata! Očitamo ji, da ni poskusila vsega, kar bi jo rešilo onc zveze, ki še nam preseda.

Namen povesti je od začetka očitno resno svarilo pred izseljevanjem v Ameriko, naposled pa se ta tedenca zvršuje v toliko, da se ljudje svare pred lahkomišelnim izseljevanjem. Ker ima povest vse lastnosti za pravo narodno knjigo, je celo mogoče, da bo kak bodoči izseljevalec v njej iskal — poučila za izseljevanje!

V jezikovnem oziru bi lahko pedantično pilili to in ono. Na str. 37. je tiskovna pomota »ljuknja«.

Dr. J. T.

BELEŽKE.

K današnjemu članku: »Žensko vprašanje in naši narodni stranki« omenjamo, da je bil isti poprej stavljen, nego je izšlo predavanje g. dr. Tavčarja v podlistku »Slov. Naroda.«

Slušateljice na dunajskem vseučilišču. V dokaz, kako se širi emancipacija v Avstriji, naj navedem tukaj nekaj podatkov o številu vseučiliščnih slušateljic v zadnjem semestru. Vseh slušateljic je bilo na vseučilišču 119. Od tih je poslušalo medicino 20 in sicer: 12 rednih in 8 izrednih. Največ obiskovalk je imela filozofija. Bilo jih je 51: 29 rednih, 22 izrednih. Najrajši poslušajo študentke naravoslovje, matematiko in fiziko. Pravo jih ima najmanj. Tu so le 3 izredne. Vidi se, da se noče ravno mnogo ženskih posvetiti — advokaturi. Lekarničark pa je spet mnogo, 45 namreč.

Letos je prva ženska slušateljica ustopila tudi v višjo poljedelsko šolo tukaj na Dunaju, neka Rusinja.*)

Sploh se opaža, da Rusinje vedno rajši obiskujejo dunajsko vseučilišče. Jako mnogo je tudi Poljakinj, ki so morda najpridnejše. Čehinj je le malo, ker posečajo po največ praško univerzo.

Opaza se tudi pri študentkah neki ponos, neka samozavest, ker jih je že

*) O tem smo že poročali v zadnji številki. Ured.

toliko na vseučilišču, kar enkrat pri prvih ni bilo. Udeležujejo se veliko bolj visokošolskega življenja in gibanja, nego nekdanj.

Slavorad.

Na dunajski univerzi je priglášeno za zimski semester 1901—02. 490 žen.

—ap.

Na zagrebški univerzi je letos, kakor naznanja hrvatski uradni list, dovoljen tudi ženam vstop na filozofično fakulteto.

—ap.

16.000 švicarskih žen je podpisalo peticijo k ondotnemu zveznemu svetu za podelitev naslova »gospa« za one neoženjene žene — matere, ktere svoje otroke same živijo in odgajajo; 34 ženskih društev je izrazilo soglašanje s to akcijo.

—ap.

Knjižnica ženskih avtorov. V Petrogradu je umrla te dni ga. Kaisarov, ktera je zapustila knjižnico, broječo 18.000 zvezkov, kojih avtorji so same — ženske. To knjižnico je kupil Anglež Hutchinsonen v Londonu za 25.000 rubljev.

—ap.

Prva ženska delavska šola na Cetinju je bila nedavno odprta. Največe zasluge za to šolo si je pridobila ga. Sofija Petrovna Mertvago, ravnateljica ženskega liceja na Cetinju, t. zv. »ruskega instituta«. Šola se imenuje po princezni Jolandi, hčerki italijanske kraljice Helene.

—ap.

Razstava ženskega dela. V pariškem »Journalu« čitamo, da pripravljajo pariške žene mednarodno svetovno razstavo, na kateri bi se naj razstavili umetniško-rokodelski izdelki, zgotovljeni od ženske roke.

—ap.

Žene in studij. V Zagrebu študira sedaj pet žen na filozofični fakulteti; dve sta redni in 3 izredne slušateljice.

Ženske docenture na vseučilišču v Curihu. Pred kratkim sta dobili dve ženi-doktorki na profesorski fakulteti curiškega vseučilišča »veniam legendi.« Na vprašanje profesorskega zbora je najviši šolski urad odločil docentkama v prilog a vsejedno pripomnil, da se naj ženske docenture pripušćajo le v slučaju resnične potrebe.

Žene in medicina. Ogerski minister za uk in bogoćastje je imenoval gđc. Dr. Charlotta Steinberger, prvo ogersko zdrav-

nico, ktera je dovršila svoje študije na univerzi v Budapešti, za vseučiliško praktikantinja na ginakologičnem oddelku tamošnje medicinske fakultete.

Na Japonskem so bile žene nedavno pripušćene k politehničnemu študiju.

V Parizu prakticira sedaj 218 zdravnic. Uredništvo časopisa »La Fronde« je vprašalo vsako teh zdravnic posebe, če je zadovoljna v svojem stanu in kaj sploh o njem misli. Vse so soglasno odgovorile, da so prav zadovoljne s svojim poklicem in priporočale ob enem vsem študujoćim mladim dekletom, naj se posvetijo zdravništvu.

Na Angležkem bojkotirajo zdravniki svoje kolegince. V Londonu se bolnice ženskam zapirajo. Iz bolnice maclesfieldske je izstopilo šest zdravnikov in naznanilo vodstvu, da ne sprejmejo prej svoje službe, dokler se ne odstrani iz zavoda kirurginja miss Murdoch-Clark.

—ap.

Demokratizem v Ameriki in na Danskem. Prezident Zjed. držav severoameriških Rosevelt pošilja svojega šestletnega sinćka Arhibalda v javno ljudsko šolo. Kot pristen demokrat in odloćen nasprotnik zasebnega poućevanja se pravi nič ne ženira, da sedi poleg njegovega sina i sin pekova, gostilničarjev, kočijažev, črevljarjev, grobarjev itd.

Na Danskem je minister poljedelstva — kmet, posestnik 120 johov zemlje. O prostem času pridno dela na polju. — Minister za uk in bogoćastje je bivši ljudski učitelj Christin Stadil v starosti 45 let. Leta 1887. je bil izvoljen poslancem, bil je člen in pozneje voditelj opozićne levice. Potem je bil imenovan državnim revizorjem in pred kratkim ministrom. Da je kaj takega sploh mogoće, razlagati si moremo le iz dejstva, da je ljudska šola na Danskem in ljudska omika sploh na veliko višji stopinji nego pri nas. Od ljudskega učitelja se tam veliko več zahteva kakor drugod. Na Danskem so sedaj v cvetju t. zv. ljudske, kmetske univerze — Hejskoler, ktere so za ljudsko omiko naravnost neocenljivega pomena.

—ap.

Friloga. Današnji številki prilagamo reklamno polo tiskarne g. Antona Scholza v Zagrebu s pozivom na naroćbo lista »Prosvjeta«.

Ivana Bizjaka

Bermaline-pecivo

z varstveno znamko

v Ljubljani, Poljanska cesta šte. 25.

Naznanjam velečenjenemu občinstvu, da izdelujem od 1. januarja 1902. Bermaline-pecivo, in sicer: Bermaline kruh, Bermaline namizni kruh, Bermaline kolače, Bermaline prepečenec I. in II. in Bermaline biskuit.

To pecivo ima poleg okrepečevalnega svojstva tudi izvanredno redilno moč ter pri pravilnem zavživanju jako povspešuje moči pri zdravih in bolnikih. Ima obenem prav posebno redilno moč za malokrvne, bolne na želodcu, na živcih, bledične, jetične in okrevajoče.

— Edino jaz imam na Kranjskem pravico, tako pecivo izdelovati. —

Zavarovanje življenja

je eminentne važnosti za vsacega človeka, osobito pa za
gospodinje in matere.

V marsikateri obitelji je življenje moža oziroma očeta edini kapital, od katerega je odvisen blagor cele družine. Ako mož predčasno umrje in zapusti nepreskrbljeno udovo z otroci, je čisto cela rodbina izpostavljena najhujši bedi. Skrbni soprogi toraj ne more biti vsejedno, ako so soprog oziroma otroci zavarovani ali ne. Z zavarovanjem na življenje je možno: Varovati družino za slučaj smrti rediteljeve, preskrbeti otrokom doto, zagotoviti obstanek zakonskim, množiti rodbinsko premoženje, višati privatni kredit trgovcu, obrtniku itd.

Pod najugodnejšimi pogoji sprejema

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka v Pragi zavarovanja na smrt in doživetje, dote otrokom in pokojnine. Ker ves čisti dobiček pripada članom. se po petletni zavarovalni dobi zmanjšujejo uplačila.

Doslej se je članom plačalo dividende	K 716541:28
Reserve in fondi znašajo	„ 20579494:88
vsa dosedanja izplačila pa	„ 62922942:86

Pojasnila radovoljno daje

 Generalni zastop banke „Slavije“ v Ljubljani

— v Gospodskih ulicah št. 12. —